

Nr 66.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m.; given Stockholms slott den 4 januari 1954.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1) lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering;

2) lag angående ändring i lagen den 30 juni 1947 (nr 398) om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen; samt

3) lag angående ändring i lagen den 20 mars 1936 (nr 56) om socialregister.

GUSTAF ADOLF.

G. E. Sträng.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås, att det enligt lagen om folkpensionering till dem som är blinda utgående blindtillägget skall höjas från 700 kr. till 1 000 kr. om året samt att, i motsats till vad nu gäller, tillägget i fortsättningen ej skall räknas som inkomst vid fastställandet av inkomstprövad folkpension. För andra, som före 60 års ålder blivit svårt invaliderade, föreslås införandet av ett särskilt tillägg, betecknat vårdtillägg, å 1 000 kr. om året. Detta tillägg, som ej heller skall anses såsom inkomst enligt folkpensioneringslagen, avses ej skola utgå till dem som stadigvarande vårdas å anstalt.

Kommunerna föreslås skola bidra till kostnaderna för vårdtilläggen i samma omfattning som till utgifterna för tilläggs pensionerna.

Förslaget, som avses träda i kraft den 1 juli 1954, beräknas medföra en årlig kostnadsökning å omkring 4 milj. kr., varav staten skulle svara för i runt tal 3 milj. kr. och kommunerna för återstoden.

Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering.

Härigenom förordnas, att 9 och 10 §§, 13 § 1 mom., 14 § 1 mom., 15, 16, 33 och 36 §§ lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Gällande lydelse:)**(Föreslagen lydelse:)*

9 §.

Har gift — — — — — utgående folkpensionen.

Vad nu sagts skall ej gälla den Vad nu sagts skall ej gälla den
som uppbär blindtillägg enligt 10 §. som uppbär blindtillägg eller vård-
tillägg enligt 10 §.

10 §.

Pensionsberättigad som lider av sådan blindhet som i 3 § 2 mom. sagts och som blivit blind före fyllda sextio år skall utöver honom eljest tillkommande folkpension erhålla blindtillägg med 700 kronor om året.

1 mom. Pensionsberättigad som lider av sådan blindhet som i 3 § 2 mom. sagts och som blivit blind före fyllda sextio år skall utöver honom eljest tillkommande folkpension erhålla blindtillägg med 1 000 kronor om året.

Blindtillägg må — — — — — är skolpliktig.

2 mom. Pensionsberättigad som i annat fall än som avses i 1 mom. är ur stånd att reda sig själv och på grund härav är i behov av ständig tillsyn och vård skall, om behovet därav uppkommit före det han fyllt 60 år, utöver honom eljest tillkommande folkpension erhålla vårdtillägg med 1 000 kronor om året.

Vårdtillägg må ej utgå till den som stadigvarande vårdas å anstalt tillhörande staten eller kommun eller å enskild anstalt till vars drift statsbidrag utgår eller ock genom anstaltens försorg utom densamma.

¹ Senaste lydelse se SFS 1952: 396.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

13 §.

1 mom. Med årsinkomst avses i denna lag all den inkomst, för år räknad, som någon skäligen kan antagas komma att under den närmaste tiden åtnjuta. Såsom inkomst räknas icke *annan* folkpensionsförmån *än blindtillägg och ej heller* allmänt barnbidrag eller understöd som någon på grund av skyldskap eller svågerlag må vara föranledd att utgiva.

1 mom. Med årsinkomst avses i denna lag all den inkomst, för år räknad, som någon skäligen kan antagas komma att under den närmaste tiden åtnjuta. Såsom inkomst räknas icke folkpensionsförmån, allmänt barnbidrag eller understöd som någon på grund av skyldskap eller svågerlag må vara föranledd att utgiva.

14 §.

1 mom. Befinnes arbetsförmågan -- — — folkpension indragas.
Åtnjuter pensionsberättigad — — — — — del därav.

Om förhållandena för den som åtnjuter vårdtillägg så ändrats att rätt därtill ej längre föreligger, indrages tillägget.

15 §.

Den som åtnjuter tilläggs pension, änkepension, hustrutillägg eller kommunalt bostadstillägg är pliktig att, om hans eller hans makes ekonomiska förhållanden väsentligt förbättrats, utan oskäligt dröjsmål meddela detta till pensionsstyrelsen eller pensionsnämndens ordförande i det pensionsdistrikt, där han senast blivit mantalsskriven. Enahanda skyldighet åligger honom, om han åtnjuter kommunalt bostadstillägg och mantalsskrives å annan ort än tillförne, så ock om han ingår äktenskap eller om hans äktenskap upplöses genom makens död eller annorledes. *Åtnjuter någon invalidpension eller sjukbidrag, vare han pliktig att, om hans arbetsförmåga väsentligt förbättrats, göra anmälan som nu sagts.*

Den som åtnjuter tilläggs pension, änkepension, hustrutillägg eller kommunalt bostadstillägg är pliktig att, om hans eller hans makes ekonomiska förhållanden väsentligt förbättrats, utan oskäligt dröjsmål meddela detta till pensionsstyrelsen eller pensionsnämndens ordförande i det pensionsdistrikt, där han senast blivit mantalsskriven. Enahanda skyldighet åligger honom, om han åtnjuter kommunalt bostadstillägg och mantalsskrives å annan ort än tillförne, så ock om han ingår äktenskap eller om hans äktenskap upplöses genom makens död eller annorledes. *Anmälan som nu sagts skall ock göras av den som åtnjuter invalidpension eller sjukbidrag, om hans arbetsförmåga väsentligt förbättrats, samt av den som åtnjuter*

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

*vårdtillägg, om förhållandena så
ändrats att rätten till tillägget därav
påverkas.*

I första — — — — — person anmälningsskyldig.

16 §.

För pensionsberättigad — — — — — ny ansökning.

Vad nu — — — — — avhänt sig.

Har någon försummat den honom enligt 15 § åvilande skyldigheten att meddela upplysning om förändrade förhållanden, må, där försummelsen inverkat på rätten till eller beloppet av folkpensionen och icke kan anses ursäktlig, ansökning om tilläggs-pension, änkepension, hustrutillägg eller kommunalt bostadstillägg avslås och redan beviljad sådan förmån indragas så som i första stycket stadgats.

Har någon försummat den honom enligt 15 § åvilande skyldigheten att meddela upplysning om förändrade förhållanden, må, där försummelsen inverkat på rätten till eller beloppet av folkpensionen och icke kan anses ursäktlig, ansökning om tilläggs-pension, änkepension, hustrutillägg, *vårdtillägg* eller kommunalt bostads-tillägg avslås och redan beviljad sådan förmån indragas så som i första stycket stadgats.

Vägrar någon — — — — — denna påföljd.

33 §.

Ansökning om — — — — — blivit mantalsskriven.

Ansökningen, som — — — — — till sökanden.

Vid ansökningen skall fogas präst-bevis enligt fastställt formulär eller, där hinder därför möter, annat bevis, som pensionsstyrelsen må finna skäl godtaga. Avser ansökningen invalidpension, sjukbidrag *eller* blindtillägg, skall sökanden, där ej särskilda skäl till annat föranleda, undergå läkarundersökning enligt de närmare bestämmelser pensionsstyrelsen meddelar.

Vid ansökningen skall fogas präst-bevis enligt fastställt formulär eller, där hinder därför möter, annat bevis, som pensionsstyrelsen må finna skäl godtaga. Avser ansökningen invalidpension, sjukbidrag, blindtillägg *eller vårdtillägg*, skall sökanden, där ej särskilda skäl till annat föranleda, undergå läkarundersökning enligt de närmare bestämmelser pensionsstyrelsen meddelar.

Vad angående — — — — — pensionsnämnden påfordras.

36 §.

Finner pensionsstyrelsen — — — — — pensionens utbetalande.

Pensionsnämnds beslut i ärende rörande ansökning om invalidpen- Pensionsnämnds beslut i ärende rörande ansökning om invalidpen-

(Gällande lydelse:)

sion, sjukbidrag eller blindtillägg skall, vare sig besvär över beslutet anförts eller ej, granskas av pensionsstyrelsen. Finnes beslutet vara lagligen grundat, skall styrelsen fastställa detsamma. I annat fall skall styrelsen, där ej på grund av anförda besvär rättelse kan ske, återförvisa ärendet till förnyad prövning; dock att där beslutet finnes hava blivit felaktigt endast i följd av felräkning, misskrivning eller annan dylik uppenbar oriktighet, pensionsstyrelsen må utan återförvisning verkställa nödig rättelse. Utan återförvisning må pensionsstyrelsen jämväl förordna att i stället för invalidpension sjukbidrag skall utgå samt besluta om ändring av den tidpunkt, intill vilken sådant bidrag längst må utgå.

Om pensionsstyrelsen — — — — — därom utfärdar.

Där i — — — — — förnyad prövning.

Skall i — — — — — av pensionen.

Där pensionsstyrelsen — — — — — styrelsen bestämmer.

Vad angående — — — — — meddelat beslut.

(Föreslagen lydelse:)

sion, sjukbidrag, blindtillägg eller vårdtillägg skall, vare sig besvär över beslutet anförts eller ej, granskas av pensionsstyrelsen. Finnes beslutet vara lagligen grundat, skall styrelsen fastställa detsamma. I annat fall skall styrelsen, där ej på grund av anförda besvär rättelse kan ske, återförvisa ärendet till förnyad prövning; dock att där beslutet finnes hava blivit felaktigt endast i följd av felräkning, misskrivning eller annan dylik uppenbar oriktighet, pensionsstyrelsen må utan återförvisning verkställa nödig rättelse. Utan återförvisning må pensionsstyrelsen jämväl förordna dels om utbyte av invalidpension mot sjukbidrag samt om ändring av den tidpunkt, intill vilken sådant bidrag längst må utgå, dels ock om utbyte av blindtillägg mot vårdtillägg eller omvänt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1954.

Pensionsstyrelsen har att, utan särskild ansökan därom, omräkna vid lagens ikraftträdande utgående folkpensioner i enlighet med bestämmelserna i 10 § 1 mom. och 13 § 1 mom. i deras nya lydelse.

Förslag

till

Lag**angående ändring i lagen den 30 juni 1947 (nr 398) om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen.**

Härigenom förordnas, att 1 och 3 §§ lagen den 30 juni 1947 om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Gällande lydelse:)**(Föreslagen lydelse:)*

1 §.

Kommun skall för varje kalenderår bidraga till kostnaderna för pensioner enligt lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering med **d e l s** viss andel, motsvarande tre tjugondels procent för varje fullt tiotal skatteören per invånare i kommunen, av kostnaden för tilläggs-pensioner, änkepensioner *och* hustrutillägg, som under året utbetalats för inom kommunen mantalsskrivna pensionsberättigade, dock högst tre femtedelar av nämnda kostnad,

d e l s o c k viss andel, motsvarande en femtedels procent för varje fullt tiotal skatteören per invånare i kommunen, av kostnaden för kommunala bostadstillägg, som under året utbetalats för pensionsberättigade, mantalsskrivna inom kommunen, dock högst tre femtedelar och lägst en fjärdedel av sagda kostnad.

Därest tilläggs-pensioner, — — — — — indextillägg därå.

Kommun skall för varje kalenderår bidraga till kostnaderna för pensioner enligt lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering med **d e l s** viss andel, motsvarande tre tjugondels procent för varje fullt tiotal skatteören per invånare i kommunen, av kostnaden för tilläggs-pensioner, änkepensioner, hustrutillägg *och vårdtillägg*, som under året utbetalats för inom kommunen mantalsskrivna pensionsberättigade, dock högst tre femtedelar av nämnda kostnad,

d e l s o c k viss andel, motsvarande en femtedels procent för varje fullt tiotal skatteören per invånare i kommunen, av kostnaden för kommunala bostadstillägg, som under året utbetalats för pensionsberättigade, mantalsskrivna inom kommunen, dock högst tre femtedelar och lägst en fjärdedel av sagda kostnad.

¹ Senaste lydelse se SFS 1952: 397.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

3 §.

Varje kommuns bidrag uträknas av pensionsstyrelsen. Därvid skall en tolfedel av pensionsberättigad årligen tillkommande tilläggs pension, änkepension och hustrutillägg, i förekommande fall jämte indextillägg, ävensom kommunalt bostadstillägg anses belöpa på varje månad. Angående tid och sätt för gäldande av kommunbidrag förordnar Konungen.

Varje kommuns bidrag uträknas av pensionsstyrelsen. Därvid skall en tolfedel av pensionsberättigad årligen tillkommande tilläggs pension, änkepension, hustrutillägg och vårdtillägg, i förekommande fall jämte indextillägg, ävensom kommunalt bostadstillägg anses belöpa på varje månad. Angående tid och sätt för gäldande av kommunbidrag förordnar Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1954.

Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 20 mars 1936 (nr 56) om socialregister.

Härigenom förordnas, att 2 och 4 §§ lagen den 20 mars 1936 om socialregister¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

2 §.

I socialregistret skola antecknas:

1) de personer — — — — — — — — — kommunens organ; 2) inom kommunen boende personer, vilka uppbära folkpension i form av tilläggspension, änkepension, kommunalt bostadstillägg, hustrutillägg eller blindtillägg, bidrag enligt lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn, mödrahjälp, särskilt barnbidrag eller bidragsförskott eller som med bidrag av allmänna medel åtnjuta sjukvård eller yrkesutbildning, varom i 14 § lagen om folkpensionering förmäles, för förebyggande eller hävande av höggradig nedsättning av arbetsförmågan; 3) personer, som — — — — — — — — — i registret.	2) inom kommunen boende personer, vilka uppbära folkpension i form av tilläggspension, änkepension, kommunalt bostadstillägg, hustrutillägg, blindtillägg eller vårdtillägg, bidrag enligt lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn, mödrahjälp, särskilt barnbidrag eller bidragsförskott eller som med bidrag av allmänna medel åtnjuta sjukvård eller yrkesutbildning, varom i 14 § lagen om folkpensionering förmäles, för förebyggande eller hävande av höggradig nedsättning av arbetsförmågan;

4 §.

Beslutar kommunalt organ, att hjälp skall utgå till viss person, skall beslutet omedelbart delgivas det registerförande organet. Sådan delgivningsplikt åligger pensionsnämndens ordförande i fråga om folkpension

Beslutar kommunalt organ, att hjälp skall utgå till viss person, skall beslutet omedelbart delgivas det registerförande organet. Sådan delgivningsplikt åligger pensionsnämndens ordförande i fråga om folkpension

¹ Senaste lydelse se SFS 1952: 400.

(Gällande lydelse:)

i form av tilläggspension, änkepen-
sion, kommunalt bostadstillägg,
hustrutillägg *eller* blindtillägg även-
som beträffande bidrag enligt lagen
om bidrag till änkor och änklingar
med barn, särskilt barnbidrag samt
bidrag av allmänna medel för sjuk-
vård eller yrkesutbildning, varom i
2 § 2) sägs, samt barnavårdsnämnd
i fråga om mödrahjälp och bidrags-
förskott.

(Föreslagen lydelse:)

i form av tilläggspension, änkepen-
sion, kommunalt bostadstillägg, hust-
rutillägg, blindtillägg *eller vårdtill-
lägg* ävensom beträffande bidrag en-
ligt lagen om bidrag till änkor och
änklingar med barn, särskilt barn-
bidrag samt bidrag av allmänna me-
del för sjukvård eller yrkesutbild-
ning, varom i 2 § 2) sägs, samt bar-
navårdsnämnd i fråga om mödra-
hjälp och bidragsförskott.

---

*Denna lag träder i kraft den 1 juli
1954.*

---

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 janu-
ari 1954.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NOR-
DENSTAM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Sträng, fråga om *föbättrade folkpensionsförmåner till svårt invalidiserade* samt anför.

Vid behandlingen tidigare denna dag av det i årets statsverksproposition (femte huvudtiteln punkt 93) upptagna anslaget till Bidrag till folkpensioner m. m. nämnde jag, att jag hade för avsikt att förorda bl. a. en höjning av blindtilläggen inom folkpensioneringen. Därvid åsyftade jag även frågan om att bereda andra svårt invalidiserade än blinda ett motsvarande tillägg.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 6 februari 1953 har ifrågavarande spörsmål utretts av pensionsstyrelsen, som den 3 november 1953 redovisat utredningsuppdraget genom avgivandet av ett förslag i ämnet. Detta förslag har sedermera remissbehandlats i sedvanlig ordning.

Jag anhåller nu att få upptaga frågan till närmare behandling.

Gällande bestämmelser.

Lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering (nr 431; ändr. 221/1947, 527/1947, 732/1948, 264/1950, 157/1951, 332/1951, 396/1952 och 291/1953) skiljer mellan å ena sidan ålderspension, som utgår efter det den pensionsberättigade fyllt 67 år, samt å andra sidan invalidpension, sjukbidrag och änkepension, vilka förmåner utgår för tid dessförinnan.

Å l d e r s p e n s i o n utgöres i första hand av allmän ålderspension. Denna förmån är till storleken oberoende av vederbörandes inkomst och förmögenhet. Efter den uppräknig av folkpensionerna, som kom till stånd genom *lagen den 20 mars 1953 (nr 104) om höjning av folkpensioner m. m.*, utgör den allmänna ålderspensionen — bortsett från i det följande berörda särskilda tillägg, varmed den förhöjes — för gift pensionsberättigad, vars make jämväl åtnjuter folkpension eller till vars hustru utgår hustrutillägg, 1 120 (= 800 + 320) kr. samt för annan pensionsberättigad 1 400 (= 1 000 + 400) kr., allt för år räknat.

Invalide pension utgår till den som på grund av kropps- eller sinnessjukdom, sinnesslöhet, vanförhet eller annat lyte är ur stånd att försörja sig genom sådant arbete som motsvarar hans krafter och färdigheter, under förutsättning att nedsättningen av arbetsförmågan kan anses varaktig. Sjukbidrag åter tillkommer den som oavbrutet under minst sex månader lidit av sådan höggradig nedsättning av arbetsförmågan som erfordras för erhållande av invalide pension, om nedsättningen — utan att anses varaktig — kan antagas bli bestående ytterligare avsevärd tid. Sjukbidrag beviljas för viss tid, under det att invalide pension utgår tills vidare.

Invalide pension och sjukbidrag utgöres av grundpension och tilläggspension. Grundpensionen utgår med ett fixt belopp av 200 kr. om året. Tilläggspensionens storlek är däremot beroende av vederbörandes inkomstförhållanden och utgår med — 1953 års standardförhöjning inräknad — högst 920 (= 600 + 320) kr. om året för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter folkpension eller vars hustru uppbär hustrutillägg, samt med högst 1 200 (= 800 + 400) kr. om året för annan pensionsberättigad.

Änkepension utgår till änka och hustrutillägg till pensionsberättigad mans hustru, under förutsättning att rätt till folkpension ej eljest föreligger, att vederbörande uppnått viss ålder samt att äktenskapet varit av viss varaktighet. Båda dessa förmåner utgår efter inkomstprövning med högst 840 (= 600 + 240) kr. om året.

De angivna folkpensionsförmånerna höjes i förekommande fall med indextillägg, kommunalt bostadstillägg och blindtillägg.

F. n. utgör indextillägget 210 kr. för änkepensionsberättigad och för den som uppbär hustrutillägg, 280 kr. för gift pensionsberättigad, vars make jämväl åtnjuter folkpensionsförmån eller vars hustru uppbär hustrutillägg, samt 350 kr. för annan pensionsberättigad, allt för år räknat.

Varje kommun äger besluta, huruvida kommunalt bostadstillägg skall utgå i kommunen eller ej, ävensom bestämma tilläggets storlek samt grunderna i övrigt för beräkningen av tillägget. I sistnämnda avseende gäller dock vissa undantag, främst därutinnan att inkomstprövning av tillägget skall ske enligt folkpensioneringslagens regler.

Den som saknar synförmåga eller vars synförmåga, sedan ljusbrytningsfel rättats, är så nedsatt att han saknar ledsyn äger, utöver invalide pension eller ålderspension, uppbära blindtillägg. En förutsättning är dock, att vederbörande blivit blind före fyllda 60 år. Blindtillägget utgör 700 kr. om året och är till storleken oberoende av den blindes inkomst och förmögenhet.

I det föregående har angivits, att vissa folkpensionsförmåner är beroende av inkomstprövning. Tilläggspension, änkepension, hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg minskas nämligen med en tredjedel av den del av ogift pensionsberättigads årsinkomst, som ligger mellan 1 000 och 1 400

kr., och med två tredjedelar av inkomst därutöver. För gift pensionsberättigad är motsvarande gränsbelopp 750 resp. 1 050 kr. Rörande beräkningen av vederbörandes årsinkomst må här endast nämnas, att blindtillägg räknas såsom inkomst men däremot icke annan folkpensionsförmån, att förmögenhet överstigande 10 000 kr. (för gift pensionsberättigad 7 500 kr.) medför viss höjning av årsinkomsten samt att gift pensionssökandes årsinkomst och förmögenhet anses utgöra hälften av makarnas sammanlagda inkomst resp. förmögenhet.

Om gift pensionsberättigad, vars make ej åtnjuter folkpension, före sextio års ålder blivit helt oförmögen till arbete, kan viss dispens ges från inkomstprövningsreglerna. När särskilda skäl föranleder därtill må nämligen, även om enligt dessa regler ingen eller lägre tilläggs pension skulle utgå, sådan pension tillerkännas vederbörande med högst 400 kr. om året, bortsett från indextillägg. Sådan förmån må utgå även om folkpension sedermera tillerkännes den pensionsberättigades make, dock endast i den mån makarnas sammanlagda pensionsförmåner icke därigenom kommer att överstiga beloppet av den tidigare utgående folkpensionen. Den berörda dispensregeln, som återfinnes i 9 § folkpensioneringslagen, gäller ej den som uppbär blindtillägg.

Kostnaderna för folkpensionerna bestrides av staten med bidrag av kommunerna såvitt angår de inkomstprövade förmånerna. Kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna regleras genom *lagen den 30 juni 1947 om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen* (nr 398; ändr. 266/1950, 159/1951 och 397/1952). Enligt denna lag skall kommun för varje kalenderår bidra till kostnaderna för sådana inkomstprövade förmåner utom kommunala bostadstillägg, som under året utbetalats till inom kommunen mantalsskrivna pensionsberättigade, med en andel som motsvarar $\frac{3}{20}$ procent för varje fullt tiotal skatteören per invånare i kommunen, dock högst med $\frac{3}{5}$ av kostnaden. Beträffande kostnaderna för kommunala bostadstillägg gäller motsvarande, dock att procentsatsen här i stället är $\frac{1}{5}$ procent och att även en minimigräns satts för kommunens delaktighet i kostnaden, nämligen lägst en fjärdedel. Allmän ålderspension jämte indextillägg därå ävensom grundpension och blindtillägg bekostas helt av staten.

Enligt *lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete* är arbetstagare försäkrad för skada till följd av olycksfall i arbetet. Försäkringens förmåner omfattar bl. a. läkarvård, läkemedel, särskilda hjälpmedel såsom kryckor m. m. ävensom sjukpenning, invalid- och efterlevandelivränta.

Invalidlivränta utgår, om olycksfallet — sedan därav förorsakad sjukdom upphört — under längre eller kortare tid medför bestående förlust av arbetsförmågan eller nedsättning av densamma med minst $\frac{1}{10}$. Enligt

lagen är invalidlivräntans storlek beroende av vederbörandes inkomstförhållanden och invaliditetsgrad. Vid hel invaliditet utgör invalidlivräntan högst 6 600 kr. och lägst 825 kr. per år.

Därest olycksfallet medför förlust av arbetsförmågan och tillika behov av särskild vård — annan vård än läkarvård i vidsträckt bemärkelse — förhöjes livränta med ett s. k. vårdbidrag om högst 1 800 kr. för år, bestämt med hänsyn till vårdbehovets omfattning, d. v. s. graden av hjälplöshet.

Den som jämlikt olycksfallsförsäkringslagen är försäkrad för skada till följd av olycksfall i arbetet skall enligt *lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar* anses vara försäkrad även för vissa genom en i lagen intagen förteckning särskilt angivna sjukdomar. Beträffande denna försäkring tillämpas i huvudsak bestämmelserna i olycksfallsförsäkringslagen.

I detta sammanhang torde böra erinras om att Kungl. Maj:t den 13 november 1953 till lagrådet remitterat ett förslag till lag om yrkesskadeförsäkring, vilken lag avses skola fr. o. m. den 1 januari 1955 avlösa 1916 års olycksfallsförsäkringslag och 1929 års yrkessjukdomsförsäkringslag.

Försäkringsförmånerna enligt den sålunda föreslagna lagen skall liksom nu avse bl. a. läkarvård, läkemedel, proteser m. m., sjukpenning, invalidlivränta och efterlevandelivränta. Sjukpenningen föreslås skola vid arbetsoförmåga utgöra lägst 3 kr. och högst 20 kr. om dagen. Invalidlivräntans nuvarande minimibelopp vid hel invaliditet, 825 kr., föreslås höjt till 1 100 kr. och maximibeloppet höjt från nuvarande 6 600 kr. till 11 000 kr.

För den, som till följd av yrkesskada under längre tid blivit ur stånd att reda sig själv, skall enligt lagförslaget sjukpenningen eller livräntan kunna förhöjas med ett särskilt vårdbidrag om högst 5 kr. om dagen, om den skadade uppbär sjukpenning, och 1 800 kr. om året, om han uppbär livränta. Vårdbidrag anses dock ej böra utgå under tid, då den skadade åtnjuter sjukhusvård. Vid bidragets bestämmande föreslås hänsyn skola tagas till bl. a. förmån, som den skadade för motsvarande ändamål åtnjuter jämlikt folkpensioneringslagen.

Frågans tidigare behandling.

Förslag om ett särskilt ekonomiskt bidrag till blinda framlades av *blindvårdssakkunniga* i ett den 10 april 1922 avgivet betänkande rörande blindvården. Detta bidrag, benämnt blindhetsersättning, avsåg att ge arbetande blinda ett inkomstillägg, till beloppet motsvarande existensminimum för blind person minskat med hälften av den blindes egen inkomst. Existensminimum skulle enligt förslaget bestämmas till olika belopp för envar av

tre dyrortsgrupper, och medelunderstödet beräknades uppgå till 500 kr. per år. Den 30 november 1931 framlades ett nytt förslag i ämnet, vari förordades att för rätt till blindhetsersättning skulle gälla att blindheten inträtt före 60 års ålder.

Under remissbehandlingen av dessa förslag framhölls bl. a., att man borde i ett sammanhang ordna understödsfrågan för alla i kroppsligt eller andligt hänseende särskilt vanlottade, hjälpbehövande invalider och icke blott för de blinda.

År 1933 upprättades inom socialdepartementet ett nytt förslag i detta hänseende, och detta förslag lades därefter till grund för det förslag till förordning om blindhetsersättning, som förelades 1934 års riksdag genom propositionen nr 79. Detta förslag avvek i åtskilliga hänseenden från de tidigare. Blindhetsersättningen hade begränsats till personer, som var helt blinda eller saknade ledsyn. Vidare hade behovsprincipen principiellt övergivits och blindhetsersättningen fått karaktären av en lytesersättning närmast avsedd för arbetsföra blinda. Blindhetsersättningen föreslogs skola utgå med 500 kr. om året och skulle räknas såsom inkomst vid bestämmande av storleken av pensionstillägg enligt 1913 års lag om allmän pensionsförsäkring.

Rörande blindhetsersättningens storlek anförde föredragande departementschefen, att ersättningen icke torde bereda den blinde möjlighet att i alla delar av landet uppnå samma inkomst som flertalet seende arbetare, vilket varit önskvärt, men att det vore att hoppas, att i samhällen med högre levnadskostnader vederbörande kommuner fyllde ut blindhetsersättningen med kommunala tillägg. Angående åldersgränsen för blindhetens inträde framhölls, att det vore en betydande skillnad mellan dem, som hade att framleva hela eller större delen av sitt liv som blinda, och dem som drabbades av blindheten först på ålderdomen. Ehuru olika meningar naturligtvis kunde föreligga om lämpligheten av att sätta gränsen vid 60 år, hade departementschefen med hänsyn till de statsekonomiska konsekvenserna ej ansett sig böra förorda en för de blinda förmånligare bestämmelse i detta hänseende. Vidare yttrade departementschefen bl. a., att även om det skulle finnas andra arbetsföra invalider, vilka i samma grad som de blinda kunde anses berättigade till ersättning — någon utredning härom funnes emellertid ej verkställd — torde nämnda omständighet ej utgöra tillräckligt skäl för att låta de blinda ytterligare vänta på att få sin ersättningsfråga löst.

Sedan riksdagen fattat beslut i frågan i huvudsaklig överensstämmelse med propositionen, utfärdades förordningen den 20 april 1934 (nr 105) om blindhetsersättning.

I en motion (II: 61) vid 1936 års riksdag yrkades, att blindhetsersättningen måtte upptagas bland de förmåner, vilka enligt 1935 års lag om folkpensionering — denna hade ersatt 1913 års lag om allmän pensions-

försäkring — ej skulle inräknas i den inkomst som lades till grund för beräkning av pensionstillägg.

I sitt utlåtande nr 6 avstyrkte sammansatta stats- och andra lagutskottet motionen med hänvisning till att blindhetsersättningen, som i huvudsak motiverats med att man ville bereda de blinda en ersättning för deras på grund av lytet nedsatta möjligheter att förskaffa sig arbetsinkomst, närmast vore att jämställa med arbetsinkomst; och sådan inkomst hade ju ej ansetts kunna beredas privilegierad ställning vid beräkning av folkpensionens storlek.

Samma fråga upptogs i två motioner (I: 127 och II: 169) vid 1937 års riksdag, och andra lagutskottet förordade i sitt utlåtande nr 27 en utredning av frågan, huruvida till blindhetsersättning berättigade personer genom ändring i folkpensioneringslagen eller på annat sätt kunde beredas en förbättrad ekonomisk ställning. Riksdagen hemställde om en sådan utredning och Kungl. Maj:t anbefalldes pensionsstyrelsen att verkställa densamma.

Pensionsstyrelsen avgav den 23 december 1938 ett förslag i ämnet, vilket gick ut på att blindhetsersättningen skulle dyrortsgraderas och dess belopp höjas till 600 kr. i ortsgrupp I, 750 kr. i ortsgrupp II och 900 kr. i ortsgrupp III. Enligt förslaget skulle blindhetsersättningen ej privilegieras vid folkpensioneringens inkomstprövning.

Ifrågavarande förslag föranledde ingen åtgärd i avvaktan på resultatet av den då inom socialvårdskommittén pågående översynen av socialvårdens olika grenar, däribland hjälpen åt blinda och andra hjälplösa personer. År 1941 infördes emellertid dyrtidstillägg å blindhetsersättningen. Dyrtidstillägget utgjorde till en början en sjättedel av ersättningens belopp men höjdes sedermera, och dessutom tillkom från och med den 1 juli 1945 en provisorisk förstärkning av blindhetsersättningen. För år 1947 — det sista år förordningen om blindhetsersättning gällde — uppgick det sammanlagda årsbeloppet till 816 kr.

Socialvårdskommittén framlade år 1945 ett betänkande om folkpensioneringen (SOU 1945: 46), vari kommittén bl. a. upptog blindhetsersättningen till omprövning. Kommittén föreslog, att denna förmån skulle ersättas av ett särskilt blindtillägg inom folkpensioneringens ram. Detta möjliggjordes genom att enligt förslaget den som uppfyllde blindhetskravet — rörande detta föreslogs ingen ändring i dåvarande bestämmelser — jämväl skulle vara berättigad till invalidpension. Blindtillägget föreslogs utgöra 700 kr. om året, ett belopp som bl. a. avvägts med hänsyn till då från pensionsstyrelsen utgående förmåner till blinda. Med anledning av den avsevärda höjning av invalidernas förmåner, som kommittéförslaget innebar, fann kommittén det icke vara lämpligt att vid inkomstprövningen av dessa förmåner bortse från eller privilegiera blindtilläggen. I fråga om övriga kategorier svårt invalidiserade framhöll kommittén, att det icke

kunde förnekas, att vissa skäl talade för att invalidpension utginge med högre belopp till dem som lede av svårartad invaliditet än till övriga pensionärer men att införandet av en sådan skillnad i hjälpens storlek mötte vissa betänkligheter. Härjämte anförde kommittén bl. a. följande.

Önskar man förbehålla hjälplöshetstilläggen allenast åt dem som bli svårt invalidiserade vid relativt ung ålder, torde en särskild åldersgräns för rätt till desamma kunna övertäckas. Det kan exempelvis såsom förutsättning för hjälplöshetstillägget föreskrivas att den svårartade invaliditeten skall ha uppkommit före 55 eller 60 års ålder.

Skulle hjälplöshetstillägg utgå till vissa förtidsinvalider, måste man definiera den särskilt svåra invaliditet, som skulle medföra rätt till tillägget. Man kan sålunda generellt säga, att tillägget skall utgå till dem, vilkas arbetsförmåga stadigvarande nedsatts med minst $\frac{1}{3}$, och därvid tillämpa olycksfallsförsäkringens beräkningsgrunder beträffande invaliditetsgraden. En annan möjlighet är att låta tillägget utgå till dem, som måste åtnjuta ständigt vård och tillsyn av annan, eller med andra ord till dem, som äro ur stånd att taga vara på sig själva. Man kan även tänka sig vissa objektiva förutsättningar för tilläggets utgående såsom att vederbörande är ständigt sängliggande, är ur stånd att utan hjälp intaga sin föda, i väsentlig grad saknar rörelseförmåga i båda armarna o. s. v. Vilken definition man än väljer blir den ej helt tillfredsställande.

Ett visst samband synes även råda mellan utformningen av avdragsreglerna och behovet av hjälplöshetstillägg. Gör man avdragsreglerna så liberala, att även invalider med relativt stor arbetsinkomst kunna få full pension, ligger det otvivelaktigt nära till hands att genom ett hjälplöshetstillägg kompensera dem som sakna förutsättningar att utnyttja de möjligheter, som lagstiftningen sålunda erbjuder dem vilka ha någon arbetsförmåga i behåll.

Sedan kommittén diskuterat frågan om hjälplöshetstillägg till åldringar — ett sådant tillägg skulle enligt kommitténs uppfattning av många komma att betraktas som en förhöjd ålderspension — framhöll kommittén sammanfattningsvis.

Enligt kommitténs mening föreligger i många fall behov av särskild hjälp från samhället, då en folkpensionär är fysiskt eller psykiskt hjälplös. Många av dessa hjälplösa äro i behov av anstaltsvård, varför det bör vara en oavvislig uppgift för samhället att tillse att tillräckligt antal vårdplatser finnas tillgängliga.

Den komplicerade frågan om särskilt understöd till hjälplösa folkpensionärer, som vistas i sina hem, torde icke kunna lösas efter generella linjer. Därtill äro behoven allt för olika. Kommittén har därför icke ansett sig kunna i förevarande sammanhang föreslå folkpensionernas komplettering med särskilda hjälplöshetstillägg.

I detta sammanhang föreslog emellertid kommittén, att en särskild pensionsförmån skulle utgå till vissa pensionsberättigade, som var helt oförmögna till arbete, och anförde härom följande.

Ifrågarörande pensionsförmån avser huvudsakligen det fall, då en arbetsförmögen mans hustru vid relativt ung ålder drabbas av sådan sjuk-

dom att därigenom uppkommer en svår belastning på makarnas ekonomi. Kan hustrun i någon omfattning utföra arbete i det egna hemmet, torde i regel icke uppkomma en sådan belastning. Stadgandet bör sålunda komma till användning huvudsakligen i de fall, då den pensionsberättigade på grund av sitt fysiska eller psykiska tillstånd är att anse såsom själv i behov av tillsyn och hjälp.

Propositionen nr 220 till 1946 års riksdag med förslag till lag om folkpensionering anslöt sig i nu berörda delar till kommitténs förslag, och 1946 års folkpensioneringslag avfattades i dessa avseenden i enlighet med propositionen, varvid intogs den bestämmelse om hjälp åt vissa arbetsoförmögna personer, som återfinnes i 9 § av lagen.

De sakkunniga för indexreglerade folkpensioner upptog i sitt år 1949 avgivna betänkande (SOU 1949: 7) bl. a. spørsmålet om en förhöjning av blindtillägget. Emellertid föreslog de sakkunniga, att detta tillägg skulle lämnas utanför indexregleringen och i stället regleras genom särskilda beslut av statsmakterna. Som skäl härför anfördes, att blindtilläggets belopp icke direkt framkommit som ett resultat av utredning eller överväganden rörande de blindas speciella inkomstbehov utan i stället fixerats med utgångspunkt från de förmåner, som vid utgången av år 1947 från pensionsstyrelsen utbetalats till blindas.

I propositionen nr 109 till 1950 års riksdag med förslag till indexreglering av folkpensionerna anslöt sig föredragande departementschefen till vad de sakkunniga anfört på denna punkt.

Under remissbehandlingen av 1950 års folkpensionsrevisions betänkande (SOU 1951: 45) rörande ändring av folkpensioneringslagens inkomstprövning m. m. framställdes yrkanden om höjning av förmånerna till de blindas och andra svårt invalidiserade. I propositionen nr 215 till 1952 års riksdag anförde föredragande departementschefen, att han ej kunde i detta ärende taga ställning till dessa yrkanden; ifrågavarande spørsmål torde få ytterligare utredas och det vore hans avsikt att låta föranstalta om en särskild utredning härom.

I samband med riksdagsbehandlingen av propositionen yrkades i en motion (II: 652), att blindtillägget skulle höjas från 700 till 1 000 kr. samt att detsamma icke skulle räknas såsom inkomst enligt folkpensioneringslagen.

Sammansatta stats- och andra lagutskottet förklarade i sitt utlåtande nr 5, att utskottet med hänsyn till den av departementschefen förebådade utredningen icke ansåg sig böra föreslå ändring av bestämmelserna om blindtillägget utan att resultatet av utredningen först borde avvaktas. Utskottet förväntade dock att förslag i frågan snarast möjligt förelades riksdagen. På utskottets hemställan lämnade riksdagen motionen utan bifall.

En liknande höjning av blindtillägget yrkades även i en motion (II: 240) vid 1953 års riksdag, men sammansatta stats- och andra lagutskottet hem-

2 — *Bihang till riksdagens protokoll 1954. 1 saml. Nr 66.*

ställdes i sitt utlåtande nr 1, att motionen måtte lämnas utan åtgärd med hänsyn till att förutnämnda utredning redan uppdragits åt pensionsstyrelsen och att blindtillägget sålunda stode inför omprövning. Utskottet underströk dock vikten av en snar lösning av frågan. Utskottets utlåtande godkändes av riksdagen.

Vid samma riksdag yrkades i två motioner (I: 147 och II: 239), att riksdagen måtte uttala sig för att blindtillägg jämte den blindes grundpension ej skulle frånräknas — av statsmedel — utgående utbildningsbidrag till blinda samt att blindtillägget även i övrigt som regel skulle få ograverat disponeras av den blinde.

Andra lagutskottet uttalade i sitt utlåtande nr 10, att motionerna avsåge ett komplicerat spörsmål, som såvitt möjligt borde lösas i ett sammanhang. Vid pensionsstyrelsens utredning torde frågan om blindtilläggets förhållande till de behovs- och inkomstprövade sociala förmånerna komma att tagas upp till prövning. Det måste förutsättas, att härvid stor vikt fästes vid att blindtillägget eller den motsvarande förmån, som kunde komma att ersätta blindtillägget, gäves en sådan utformning, att dess syfte säkerställdes. Utskottet vore dock av den meningen, att den pågående utredningen icke utgjorde hinder för att praxis, som tillämpades vid fastställande av utbildningsbidrag och likartade förmåner, toges under omprövning. På utskottets hemställan lämnade riksdagen därför motionerna utan åtgärd.

Framställningar om förbättringar av de blindas förmåner har vidare bl. a. gjorts av *De blindas förening* i olika skrivelser till Konungen. Ut i november 1951 dagtecknad skrivelse har sålunda föreningen hemställt om en höjning av blindtillägget och bl. a. anfört.

Ett återställande av blindtilläggets realvärde enbart med hänsynstagande till penningvärdets fall skulle efter de bedömningsprinciper, som, enligt vad vi erfarit, tillämpas av sakkunniga vid utredningar av folkpensionsfrågor, förutsätta en höjning av detsamma till kr. 910: — per år. Emellertid är det icke helt riktigt att låta blindtillägget följa levnadskostnadsindex, enär kostnadsstegringen för de tjänster, för vilka blindtillägget är avsett, torde vara icke oväsentligt större än den officiellt redovisade levnadskostnadsstegringen. Sålunda är det en allmän erfarenhet, att tillgången på frivillig arbetskraft för sociala uppgifter minskats, varför den blinde numera ofta får honorera tjänster, som tidigare lämnats utan ersättning. Ett återställande av blindtilläggets verkliga realvärde synes oss därför motivera en höjning av blindtillägget till minst 1 000 kr. per år.

Vidare yrkade föreningen, att blindtillägget icke längre skulle räknas som inkomst enligt folkpensioneringslagen.

Pensionsstyrelsens förslag.

Pensionsstyrelsens förslag innebär, att blindtillägget alltjämt skall utgå såsom en särskild folkpensionsförmån till personer, som är blinda i folk-

pensioneringslagens mening, samt att för andra svårt invalidiserade inom folkpensioneringens ram skall införas två nya hjälpformer, betecknade hjälptillägg och vårdtillägg.

Vad först angår blindtillägget föreslår pensionsstyrelsen en höjning av blindtillägget till 1 000 kr. om året. Härvidlag erinrar styrelsen om att den i yttrande över nyssnämnda framställning från De blindas förening intagit den ståndpunkten, att blindtillägget borde höjas så att dess realvärde komme ungefär i nivå med motsvarande värde år 1946. Ehuru med hänsyn till det dåvarande pensionspristalet (130) en ökning till 910 kr. vore skälig, ansåge styrelsen emellertid, att man vid bedömning av ökningens storlek borde taga hänsyn till att tillägget vore avsett som en engångsförstärkning, varför det vore motiverat att räkna med en viss mindre marginal för ytterligare stegring av pensionspristalet. Pensionsstyrelsen hade därför i sitt yttrande tillstyrkt den i framställningen föreslagna höjningen till 1 000 kr. Denna höjning funne styrelsen fortfarande skälig.

Under utredningen — framhåller pensionsstyrelsen vidare — hade i samband med överläggningar mellan pensionsstyrelsen och representanter för olika organisationer inom blind- och vanförevården från de blindas sida framförts den synpunkten, att man vid blindtilläggets avvägning även borde taga hänsyn till den sedan 1945 skedda standardförbättringen för andra arbetande. Denna mening kunde pensionsstyrelsen ej biträda. Genom 1953 års höjning av folkpensionerna hade samtliga blinda över 67 år oberoende av inkomst och förmögenhet fått samma standardförbättring som övriga ålderspensionärer. Samma vore förhållandet med blinda under 67 år, som jämte blindtillägg och grundpension hade inkomstprövade folkpensionsförmåner. I den mån de blinda hade arbetsinkomst, torde man kunna antaga, att de erhållit viss standardförbättring genom inkomstens höjning. Någon ökning av själva grundpensionen hade emellertid icke skett. Pensionsstyrelsen, som i yttrande år 1949 över betänkandet om indexreglering av folkpensionerna (SOU 1949:7) förordat en höjning av grundpensionen, ansåge dock, att denna fråga ej kunde upptagas i detta sammanhang. En omprövning av grundpensionens storlek borde emellertid snarast komma till stånd.

Pensionsstyrelsen föreslår, att blindtillägget ej skall betraktas som inkomst vid fastställande av folkpensionens storlek. Även i detta hänseende förklarar sig styrelsen vidhålla den mening, som styrelsen uttalat i nyssnämnda yttrande, vari bl. a. anförts.

Det förhållandet att blindtillägget räknas såsom inkomst medför en väsentlig orättvisa för de blinda, som genom arbete eller på annat sätt ha en viss inkomst utöver blindtillägget. För dessa kommer hela den förvärvade inkomsten eller i vissa fall den del av densamma, som överstiger 500 kr., att inverka på folkpensionens storlek. För återigen dem som antingen icke

ha någon annan inkomst än blindtillägget eller för dem som förutom blindtillägget ha så hög inkomst att de under alla förhållanden skulle varit uteslutna från inkomstprövade folkpensionsförmåner, har bestämmelsen att blindtillägget skall räknas såsom inkomst vid fastställande av andra pensionsförmånens storlek icke någon betydelse. Det är icke tilltalande att en bestämmelse beträffande den ersättning som blindtillägget utgör skall få så olika verkan för olika kategorier av blinda. Med hänsyn till vad sålunda anförts och till den relativt ringa ekonomiska betydelse en ändring av nu förevarande bestämmelse kan väntas medföra för det allmänna, vill pensionsstyrelsen för sin del förorda, att blindtillägget icke längre räknas såsom inkomst jämlikt folkpensioneringslagen. En sådan åtgärd, som skulle få till följd att arbetande blinda finge tillgodoräkna sig samma avdragsfria belopp av arbetsinkomsten som andra arbetande folkpensionärer, torde för övrigt i regel för pensionsnämnder och allmänhet framstå som naturlig.

Rörande de ekonomiska förbättringarna för blinda till följd av de föreslagna åtgärderna anför pensionsstyrelsen följande exempel.

Genom de nu föreslagna åtgärderna skulle med nuvarande pensionspristal en ogift blind, som ej fyllt 67 år och som förutom blindtillägg har annan inkomst uppgående till mellan 1 400 och 2 825 kr., få en sammanlagd förbättring med 767 kr. Samma blir förhållandet för envar av två blinda makar som ej fyllt 67 år, om den gemensamma årsinkomsten förutom blindtillägg uppgår till mellan 2 100 och 4 000 kr. för år. En gift blind under 67 år, vars maka icke uppbär folkpension, får en högsta förbättring med 533 kr., då den gemensamma årsinkomsten förutom blindtillägg uppgår till mellan 2 100 och 5 750 kr. Därest kommunalt bostadstillägg utgår, förhöjas nu nämnda övre gränser med 150 procent av de kommunala bostadstilläggen.

För att belysa de sammanlagda beloppen av folkpension och annan inkomst må följande exempel anföras. Vid en egen inkomst av 1 600 kr. får en ogift blind i åldern 16—67 år i de ytterligt få orter, där kommunalt bostadstillägg ej utgår, folkpension med minst 2 483 kr. (grundpension 200 kr., blindtillägg 1 000 kr., tilläggspension 533 kr., indextillägg 350 kr. och standardförbättring 400 kr.). Hans sammanlagda årsinkomst blir således i detta fall (1 600 + 2 483) 4 083 kr. I orter, där bostadstillägg utgår, bli givetvis beloppen högre. För en ogift blind i Stockholm eller Göteborg skulle siffrorna bliva 4 408 och 6 008 kr. respektive 3 653 och 5 253 kr., därest högsta kommunala bostadstillägg tillerkänts honom.

Beträffande den vid 1953 års riksdag berörda frågan om blindtilläggets förhållande till andra sociala förmåner av behovs- eller inkomstprövad natur än folkpension förklarar sig pensionsstyrelsen ha utgått från att denna fråga skulle utredas i annan ordning. Styrelsen hade vissa svårigheter att överblicka hela fältet av sociala förmåner, där det kunde bli aktuellt om blindtillägget skulle avdragas eller ej. I ett avseende hade emellertid styrelsen en egen praxis att hänvisa till, nämligen när det gällde bidrag till yrkesutbildning åt blind. Vid fastställandet av detta hade styrelsen, på grund av blindtilläggets speciella karaktär, icke tagit hänsyn till detsamma.

Vad härefter angår spørsmålet om hjälp åt andra svårt invaliderade än blinda anför pensionsstyrelsen bl. a.

Då det knappast torde råda delade meningar om att hjälp bör utgå och de praktiska svårigheterna att bereda sådan inom folkpensioneringen icke torde vara större än att de kunna bemästras, bör enligt styrelsens mening tillägg innebärande sådan hjälp där införas. Beträffande de invalidgrupper det här närmast gäller får pensionsstyrelsen hänvisa till den i folkpensioneringslagen förekommande uppräknigen av de kategorier invalider, vilka under angivna förutsättningar äro berättigade till invalidpension. Någon mera detaljerad redogörelse för nämnda grupper torde icke tjäna något praktiskt syfte, då det enligt styrelsens mening är uppenbart att det icke som beträffande de blinda går att med utgångspunkt från lytets art komma fram till några grunder för utgivande av tillägg. Möjligen skulle frågan om tillägg åt svårt invaliderade — även avseende de blinda — ha kunnat lösas, ifall inom folkpensioneringen beretts möjlighet att bevilja större pensioner, generellt sett, vid vissa högre grader av arbetsoförmåga än som normalt berättigar till invalidpension. När så emellertid icke skett, torde det vara praktiskt taget omöjligt att nu införa en dylik princip i lagen. Man torde då icke ha något annat alternativ än att söka sig fram efter de linjer på vilka vår nuvarande folkpensionering bygger.

Härvid stöter man emellertid redan från början på den svårigheten, att nu gällande tillägg av hjälplöshetskaraktär — blindtillägget och tillägget enligt 9 § folkpensioneringslagen — äro byggda på helt olika principer. Blindtillägg utgår sålunda även till och var från början alldeles särskilt tänkt som hjälp åt arbetsföra blinda, medan tillägget enligt 9 § endast utgår till vissa pensionstagare som blivit helt oförmögna till arbete. Å andra sidan ha båda tilläggen det gemensamt — och därmed torde man kunna få en grund för en utbyggnad — att de utgå till personer som till följd av sitt lyte eller sitt tillstånd måste antagas ha stort behov av hjälp från andra i sin dagliga livsföring. Att detta som regel gäller beträffande de blinda torde vara ganska klart, och i motiveringen till 9 § har understrukits att bestämmelsen borde komma till huvudsaklig användning, när den pensionsberättigade vore i behov av tillsyn och hjälp. Beträffande fall under 9 § torde man dessutom ofta kunna utgå ifrån att hjälplösheten, och därmed också behovet av hjälp från andra, är mera uttalad än vid blindhet. Det torde bl. a. framgå av det nyssnämnda villkoret om fullständig arbetsoförmåga. Dessutom finnes den restriktiva bestämmelsen i lagtexten att särskilda skäl erfordras för att tillägget överhuvud skall kunna beviljas.

Med hänsyn till vad sålunda anförts och i analogi med vad som nu gäller har pensionsstyrelsen funnit sig böra föreslå två olika tillägg, avvägda i förhållande till hjälp- och vårdbehovets angelägenhetsgrad och omfattning. Det ena tillägget, förslagsvis benämnt hjälptillägg, skulle utgå till invalider som äro minst lika mycket i behov av hjälp som de blinda, generellt sett, och det andra, förslagsvis kallat vårdtillägg, skulle utgöra ett tillägg åt invalider med ännu större behov av hjälp och vård.

Rörande de närmare villkoren för rätt till hjälp- eller vårdtillägg yttrar pensionsstyrelsen till en början.

Beträffande personer under 67 år bör hjälp- eller vårdtillägg i regel utgå endast till den som är berättigad till invalidpension. I fråga om ålderspen-

sionärer har något motsvarande villkor icke ansetts böra uppställas. På grund av de föreslagna förutsättningarna för tilläggen torde det emellertid ligga i sakens natur att även för ålderspensionärer, berättigade till sådana tillägg, arbetsförmågan kommer att vara nedsatt i minst lika hög grad. När i pensionsstyrelsens utredning talas om invalider eller invaliditet inbegripas även ålderspensionärer som nu sagts.

Vad härefter angår *f ö r u t s ä t t n i n g a r n a* för erhållande av *h j ä l p* tillägg anför pensionsstyrelsen.

Givetvis måste det bli en bedömningssak när det gäller att jämföra behovet av hjälp hos olika grupper invalider. Enligt pensionsstyrelsens mening bör, om hjälpbehovet hos de hjälptilläggsberättigade skall kunna antagas vara minst lika stort som hos de blinda, generellt sett, som en första förutsättning gälla att invaliden dagligen är i oundgängligt behov av hjälp. Härvid torde det emellertid icke vara tillräckligt att invaliden behöver hjälp blott vid relativt begränsade tillfällen varje dag, t. ex. vid förflyttning från bostaden till invalidvagnen och från denna till arbetsplatsen samt vice versa. Hjälpbehovet måste vara mera omfattande och avse vid skilda tillfällen dagligen återkommande åtgärder som hjälp med av- och påklädnad, med att stiga upp och gå till sängs, att intaga föda, att förflytta sig o. s. v. Å andra sidan bör det icke fordras en mera oavbruten hjälp eller passning. Det får anses tillräckligt med ett vid upprepade tillfällen varje dag återkommande behov av hjälp; som nyss berörts bör det i regel också vara fråga om olika slags hjälp.

Beträffande *v i l l k o r e n* för rätt till *v ä r d t i l l ä g g* yttrar pensionsstyrelsen bl. a.

Vårdtillägget bör — vilket också torde vara nödvändigt för att starkare skilja det från hjälptillägget — uppbyggas efter strängare principer beträffande behovet av hjälp och vård än nuvarande tillägg i 9 § folkpensioneringslagen. Å andra sidan bör villkoret i 9 § om särskilda skäl för beviljande av tillägg icke bibehållas, ej heller tillägget göras beroende av fullständig arbetsoförmåga. Ifall invaliden trots sin svåra invaliditet till äventyrs genom egen energi eller eventuellt med bistånd av andra skulle kunna utföra ett visst mått av arbete, något som kanske skulle vara till största nytta för hans egen trivsel, vore det föga tilltalande om han av den anledningen skulle kunna gå miste om tillägget. — — —

Att förutsättningarna för erhållande av vårdtillägg böra vara betydligt strängare (än i fråga om hjälptillägg) har redan antytts. Då man icke bör fordra att invaliden är helt oförmögen till arbete, synes skärpningen knappast kunna avse annat än intensiteten i behovet av tillsyn och vård. Som villkor för erhållande av vårdtillägg synes lämpligen kunna fordras, att invaliditeten är så svårartad att den medför behov av fortlöpande tillsyn och vård. Härmed bör förstås, att det i regel kräves annan persons ständiga närvaro och att den vårdade sålunda kan lämnas ensam endast tillfälligtvis, för kortare stund. Personer med så utpräglat vårdbehov torde ofta vara ständigt eller under större delen av dygnet sängliggande. Detta bör emellertid icke vara en ovillkorlig förutsättning. Exempel finnas att även mycket svåra invalidfall med fördel kunna vårdas i rullstol och den lättnad i den sjukets villkor, som denna eller liknande vårdformer medföra, bör lagstiftningen icke motverka.

Vid bestämmande av hjälp- och vårdtilläggens belopp har pensionsstyrelsen utgått från att hjälpbehovet hos de till hjälptillägg berättigade skall vara minst lika stort som hos de blinda, generellt sett. Styrelsen föreslår därför, att hjälptillägget utgår med samma belopp som blindtillägget, d. v. s. 1 000 kr. I fråga om vårdtilläggets belopp borde man lämpligen utgå från tillägget i 9 § folkpensioneringslagen, vilket för närvarande maximalt uppginge till 1 150 kr. per år inräknat indextillägg och standardförbättring men bortsett från grundpension. Då strängare villkor föreslagits för vårdtillägget än vad nu gällde för tillägget enligt 9 §, syntes en icke oväsentlig förhöjning vara skälig, varför mindre belopp än 1 500 kr. enligt styrelsens mening knappast kunde komma i fråga. I analogi med blindtillägget borde hjälp- och vårdtilläggen varken vara indexreglerade eller inkomstprövade, och de borde ej heller räknas såsom inkomst enligt folkpensioneringslagen.

I överensstämmelse med vad som redan gäller i fråga om blindtillägg och tillägg enligt 9 § föreslår pensionsstyrelsen, att hjälp- och vårdtillägg skall beviljas endast om behovet av hjälp eller vård yppats före det vederbörande fylt 60 år.

I enlighet med det anförda förordar pensionsstyrelsen, att bestämmelserna om hjälp- och vårdtillägg, vilka enligt förslaget skulle införas i 10 § folkpensioneringslagen såsom 2 mom., erhåller följande lydelse.

Den som är berättigad till invalid- eller ålderspension och för tillsyn och vård dagligen är i oundgängligt behov av upprepad personlig hjälp skall, utöver honom eljest tillkommande folkpension, erhålla *hjälp*tillägg med 1 000 kronor om året. Är han i behov av tillsyn och vård som kräver annan persons ständiga närvaro skall i stället för hjälptillägg utgå *vård*tillägg med 1 500 kronor om året. Vad nu sagts skall endast gälla om behovet yppats före fyllda sextio år.

När synnerliga skäl därtill föranleda må ett med hänsyn till omständigheterna avpassat hjälp- eller vårdtillägg kunna utgå, därest behovet av personlig hjälp är betydande även om detsamma icke är så omfattande som förut sagts. Sådant tillägg, som ej får överstiga de i första stycket angivna beloppen, må kunna utgå även om rätt till invalidpension icke föreligger.

Hjälp- eller vårdtillägg må icke utgå till den som stadigvarande vårdas å statlig eller kommunal anstalt eller å enskild anstalt som åtnjuter statsbidrag eller genom anstaltens försorg utom densamma såvida icke särskilda omständigheter annat föranleda.

Blind-, hjälp- eller vårdtillägg må icke utgå samtidigt.

Pensionsstyrelsen anser det ligga i sakens natur, att hjälp- eller vårdtillägg som regel ej bör utgå, om behovet av vård eller hjälp genom sjukvård, användande av mekaniska hjälpmedel eller på annat dylikt sätt kan varaktigt reduceras i sådan omfattning, att förutsättning för erhållande av tillägg icke föreligger. Vidare bör enligt styrelsens mening ifrågavarande tillägg i regel icke utgå, då hjälpen lämnas av familjemedlem, som därigenom icke åsidosätter något förvärvsarbete.

Till motivering av den föreslagna dispensbestämmelsen anför pensionsstyrelsen följande.

När det gäller förmåner av den art varom här är fråga torde det vara nödvändigt med relativt noggrant preciserade regler, framför allt med hänsyn till att de skola tillämpas av ett mycket stort antal pensionsnämnder i vitt skilda delar av landet. Ett dylikt system medför å andra sidan den nackdelen, särskilt oläglig när det gäller en ny och oprövad lagstiftning, att man kan nödgas vägra hjälp i vissa särskilt behjärtansvärda fall, där ett avslag framstår som ytterst otillfredsställande. En dispensbestämmelse torde därför vara nödvändig; den bör avse såväl villkoren för tilläggsbeviljande som möjligheten att låta tillägg utgå med lägre belopp än maximumbeloppen. Som huvudregel har tidigare föreslagits att tilläggen bl. a. skola utgå till personer berättigade till invalidpension. Detta kan leda till otillfredsställande resultat, ifall fråga är om en person, där all sannolikhet talar för att invaliditet föreligger men som i avvaktan på ytterligare erfarenhet tillerkännes sjukbidrag. Här bör, om hinder eljest icke möter, tillägg kunna beviljas. Så bör ock kunna ske, eventuellt med reducerat belopp, i särskilt ömmande fall, om en person genom speciell energi, begåvning eller färdigheter kan uppnå en sådan arbetsprestation att han överhuvudtaget icke kan betraktas som invalid i folkpensioneringslagens mening. Detsamma bör gälla om en person av liknande orsaker kan reda sig själv i något större utsträckning än lagbestämmelserna om hjälp- och vårdtillägg förutsätta. En annan omständighet som bör kunna tagas i betraktande vid meddelande av dispens är, om genom hjälp, som visserligen är betydande men icke så omfattande som lagen förutsatt, möjlighet skulle kunna beredas en sökande att kvarstanna i sitt hem i stället för att intagas å anstalt. Även bör dispens kunna meddelas om hjälpen lämnas av familjemedlem som därvid icke åsidosätter något förvärvsarbete. Vad nu anförts är endast att betrakta som exempel. Andra liknande ömmande fall kunna tänkas. Genom att möjlighet beredes de pensionsbeviljande myndigheterna icke blott att dispensera från de i lagen stadgade villkoren utan även att bevilja tillägg med reducerat belopp, torde förutsättningar för en smidig praxis ha skapats.

Någon motsvarande dispensbestämmelse har icke föreslagits beträffande blindtillägget och torde där icke heller kunna komma i fråga, då ju själva förutsättningen för införande av tillägget varit att det kunnat knytas till en så pass tydlig gräns som frånvaron av ledsyn. Å andra sidan är det självklart att personer med nedsatt synförmåga kunna, om de fylla villkoren, komma i åtnjutande av vård- eller hjälptillägg. Härigenom komma även de dispensbestämmelser, som gälla för dessa tillägg, att kunna bli tillämpliga på dem.

För att såvitt möjligt garantera en likformig praxis föreslår pensionsstyrelsen, att ärenden angående hjälp- och vårdtillägg, i överensstämmelse med vad nu gäller om blindtillägg, skall granskas av styrelsen vare sig besvär anförts eller ej.

Rörande den föreslagna undantagsbestämmelsen för anstaltsvårdade anför pensionsstyrelsen, att folkpensionen som regel förslår till bestridande av den vårdades kostnader. Understundom vore kostnaderna lägre än folkpensionen. Det kunde knappast anses erforder-

ligt eller ens önskvärt att utgiva tillägg till dem som på detta sätt erhöle vård genom det allmänna. Emellertid hade vid pensionsstyrelsens förutnämnda överläggningar med olika organisationer på blind- och vanförevårdens område dessa framfört önskemål om att tilläggen skulle utgå jämväl till anstaltsvårdade, huvudsakligen av den anledningen att många invalider vårdades å mindre anstalter med så fåtalig personal att de vårdade ofta icke kunde erhålla den hjälp de behövde, t. ex. för att kortare stunder kunna sitta uppe eller vistas ute. Vid sådana tillfällen eller för att bli dragen i rullstol finge den vårdade själv leja hjälp som ofta ställde sig ganska dyr. Även om det anförda syntes värt beaktande, torde det dock enligt styrelsens åsikt icke böra medföra, att alla anstaltsvårdade som i övrigt uppfyllde villkoren bleve berättigade till tillägg. Förhållandena såsom de nämnda och liknande borde emellertid kunna föranleda undantag från huvudregeln. Denna hade därför föreslagits skola tillämpas, såvida icke särskilda omständigheter till annat föranledde.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 juli 1954, i samband varmed hjälplöshetstillägget enligt 9 § folkpensioneringslagen borde slopas. Då man emellertid icke med säkerhet kunde veta, om alla som nu vore berättigade till sådant tillägg kunde erhålla vårdtillägg, föresloge pensionsstyrelsen en övergångsbestämmelse av innebörd, att den nya lagstiftningen icke finge medföra någon försämring för dem som åtnjöte tillägg enligt 9 § folkpensioneringslagen. Vidare borde i analogi med vad som gällde enligt förordningen om blindhetsersättning gälla den övergångsbestämmelsen, att den som vid lagens ikraftträdande uppnått sextio års ålder ägde rätt till hjälp- eller vårdtillägg endast om det kunde utronas att han före fyllda sextio år varit i behov av hjälp eller tillsyn och vård i angiven omfattning.

Enligt pensionsstyrelsens kostnadsberäkningar skulle de föreslagna reformerna medföra en årlig kostnadsökning för det allmänna å ca 6 000 000 kr. Härom uttalar styrelsen bl. a.

Antalet personer berättigade till blindtillägg uppgår för närvarande till något mer än 3 400. Av dessa uppbära omkring 1 600 enbart allmän ålderspension eller grundpension och omkring 1 800 inkomstprövade pensionsförmåner. De nuvarande årliga kostnaderna för blindtilläggen utgöra något över 2,4 miljoner kr. Ett upphävande av bestämmelsen, att blindtillägget skall räknas såsom inkomst jämlikt folkpensioneringslagen kan antagas medföra en sammanlagd utgiftsökning för det allmänna med högst 400 000 kr. Om blindtillägget icke räknas som inkomst, kommer en höjning av detsamma från 700 till 1 000 kr. att medföra en utgiftsökning av omkring 1 100 000 kr. Den sammanlagda kostnadsökningen för det allmänna för förbättringen av blindtilläggen skulle enligt dessa beräkningar uppgå till 1 500 000 kr.

Pensionsstyrelsen framhåller, att det vore betydligt vanskligare att beräkna kostnaderna för hjälp- och vårdtilläggen. Några siffror som direkt

kunde läggas till grund härför funnes icke. Med ledning av erfarenheterna rörande tillägget enligt 9 § folkpensioneringslagen och motsvarande tillägg inom den danska folkpensioneringen har styrelsen emellertid ansett sig kunna uppskatta antalet personer, som skulle bli berättigade till hjälp- och vårdtillägg, till omkring 5 000, av dem ca $\frac{1}{3}$ till det senare tillägget. Kostnaderna för dessa tillägg kunde med ledning härav beräknas till $(1\,000 \times 1\,500 + 4\,000 \times 1\,000 =)$ 5 500 000 kr. Då tilläggen jämlikt 9 §, vilka skulle falla bort, för närvarande kostade ca 1 000 000 kr., bleve kostnadsökningen för det allmänna omkring 4 500 000 kr. Den sammanlagda merutgiften för blind-, hjälp- och vårdtilläggen kunde sålunda beräknas till $(1\,500\,000 + 4\,500\,000 =)$ omkring 6 000 000 kr.

Vad angår kostnadernas fördelning yttrar pensionsstyrelsen.

Då blindtilläggen i sin helhet bekostas av staten, torde det ligga i sakens natur att den föreslagna ökningen bestrides på samma sätt. I analogi härmed bör den kostnadsökning som följer av att blindtillägget icke skulle räknas såsom inkomst enligt folkpensioneringslagen bestridas på samma sätt som övriga inkomstprövade folkpensionsförmåner, d. v. s. fördelas mellan staten och kommunerna enligt grunderna i 1947 års lag om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen. Av sistnämnda kostnadsökning torde omkring $\frac{6}{10}$ falla på staten och omkring $\frac{4}{10}$ på kommunerna. Som förut nämnts kan ifrågavarande kostnadsökning beräknas utgöra högst 400 000 kr. Härav skulle omkring 240 000 kr. falla på statsverket och återstoden, 160 000 kr., på kommunerna. Då kostnaden för blindtilläggens förhöjning föreslagits skola i sin helhet betalas av staten, kommer den sammanlagda kostnadsökningen för förbättringen av blindtilläggen att uppgå till för statsverket omkring $(1\,100\,000 + 240\,000)$ 1 340 000 kr. och för kommunerna omkring 160 000 kr.

Av vad i det föregående anförts torde vara uppenbart, att de utredningar rörande behovet av hjälp eller vård som de lokala pensionsmyndigheterna kunna komma att företaga äro av synnerlig vikt för meddelande av materiellt riktiga beslut; särskilt blir detta fallet om dispens kan komma i fråga. Då pensionsstyrelsen praktiskt taget torde sakna möjlighet att kontrollera uppgifternas riktighet, synes samma skäl som varit avgörande för kommunernas deltagande i kostnaden för de inkomstprövade folkpensionsförmånerna äga sin giltighet även beträffande hjälp- och vårdtilläggen. Med hänsyn härtill får styrelsen föreslå, att även kostnaderna för dessa förmåner fördelas mellan staten och kommunerna enligt grunderna i nyssnämnda lag. Av den beräknade kostnaden för hjälp- och vårdtilläggen, 4 500 000 kr., skulle till följd härav omkring 1 800 000 kr. falla på kommunerna och omkring 2 700 000 kr. på statsverket. Med utgångspunkt härifrån skulle hela kostnadsökningen för statsverket på grund av reformen vid jämviktsläge bli $(1\,340\,000 + 2\,700\,000)$ 4 040 000 kr.

Under budgetåret 1954/55 torde kostnadsökningen på grund av eftersläpning kunna beräknas till ett lägre belopp förslagsvis 3 500 000 kr.

Slutligen framhåller pensionsstyrelsen, att frågan om utvidgad bidragsverksamhet till mekaniska hjälpmedel åt de grupper mindre svårt invaliderade, som varken kommer i åtnjutande av invalidpension, sjukbidrag

eller de nu föreslagna tilläggen, synes bli aktuell genom ett realiserande av förevarande förslag; och styrelsen hemställer att detta spörsmål måtte upptagas till prövning i samband med behandlingen av detta ärende.

Remissyttrandena.

Över pensionsstyrelsens förslag har efter remiss yttranden avgivits av statskontoret, socialstyrelsen, försäkringsrådet, riksförsäkringsanstalten, arbetsmarknadsstyrelsen, Svenska socialvårdsförbundet, Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund, Svenska vanförevårdens centralkommitté, De blindas förening, Riksföreningen mot barnförlamning, Riksföreningen mot reumatism, De vanföras riksorganisation och Sveriges folkpensionärers riksorganisation.

I yttrandena har allmänt tillstyrkts, att de blindas förmåner nu förbättras och att närstående invalidgrupper blir delaktiga av en motsvarande hjälp. Pensionsstyrelsens förslag har helt gillats av arbetsmarknadsstyrelsen och Svenska vanförevårdens centralkommitté. Riksföreningen mot reumatism godtager detsamma med viss detaljanmärkning. I övriga yttranden har emellertid erinringar framställts mot olika delar av förslaget.

Rörande förslaget att bibehålla blindtillägget som ett särskilt tillägg framhåller *De blindas förening*, att de blindas och övriga vanföras svårigheter vore väsensskilda och att de blindas merkostnader på ett helt annat sätt än de andra vanföras vore betingade av förhållandena i omvärlden. Bl. a. förorsakade den ständigt ökade trafiken merutgifter för de blinda.

I detta hänseende intager *försäkringsrådet* (majoriteten) och *riksförsäkringsanstalten* en från övriga remissinstanser avvikande mening. Dessa myndigheter anser nämligen, att blindtillägget och de föreslagna hjälp- och vårdtilläggen borde sammanslås till ett tillägg. Några sakliga skäl att ställa de blinda i särklass syntes ej föreligga. Då folkpensioneringens blindhetsersättning infördes, torde den närmast ha betraktats såsom en hjälp, vilken efter ytterligare utredning kunde befinnas befogad även för andra invalider än blinda.

Tre *reservanter* i *försäkringsrådet* finner emellertid blindhet vara ett lyte, vilket med visst fog i det allmänna medvetandet kommit att intaga en särställning såsom i och för sig innefattande ett särskilt svårt men. Reservanterna ville därför ej rikta någon erinran mot förslaget, att blindtillägg skulle utgå enligt vissa speciella regler.

Den föreslagna höjningen av blindtillägget till 1 000 kr. tillstyrkes i flertalet remissyttranden.

Svenska socialvårdsförbundet framhåller, att det visserligen kunde synas befogad att göra höjningen större, eftersom den vore avsedd som en engångshöjning. Mot bakgrunden av det statsfinansiella läget och med hänsyn

jämväl till den för kort tid sedan företagna väsentliga ökningen av folkpensionsförmånerna ansåge förbundet sig dock icke böra påyrka, att blindtillägget sattes högre.

En ytterligare förbättring av de blindas förmåner yrkas däremot av *De blindas förening*, som hemställer att blindtillägget höjes till 1 200 kr. eller, därest detta ej kunde ske, att frågan om en höjning av grundpensionen utreddes. Socialvårdskommitténs mening hade varit, att grundpensionen skulle betraktas som kompensation för den av kommittén föreslagna sänkningen av blindtillägget från den tidigare utgående blindhetsersättningen å 816 kr. till 700 kr. per år. Den av pensionsstyrelsen nu föreslagna höjningen av blindtillägget, varigenom detta tillsammans med grundpensionen skulle uppgå till 1 200 kr., motsvarade en ökning av ca 30 procent. Förslaget innebure sålunda ej ett återställande av förmånens realvärde ens med utgångspunkt från levnadskostnadsindex, som ju stigit med ca 40 procent. Emellertid vore löneindex en bättre mätare för förmånens realvärde, enär de tjänster, som skulle betalas med förmånen, icke påverkades av de prisreglerande åtgärder, som utövade inflytande på levnadskostnaderna i allmänhet. Löneindex hade stigit betydligt mer än levnadskostnadsindex, varför en höjning av summan av blindtillägg och grundpension till 1 400 kr. ingalunda skulle innebära en realhöjning för de blinda pensionärerna.

Socialstyrelsen och *Sveriges folkpensionärers riksorganisation* tillstyrker, att frågan om en höjning av grundpensionen upptages till snar omprövning.

Förslaget att blindtillägget ej skall räknas som inkomst vid fastställandet av folkpensionens storlek tillstyrkes av samtliga remissorgan utom *statskontoret*, som finner att de överväganden på denna punkt, vilka gjorts under förarbetena till lagstiftningen om blindförmåner, gäve vid handen, att blindtillägget borde betraktas såsom ett inkomstillskott motiverat av den av blindheten föranledda nedsättningen i arbetsförmågan. Enligt statskontorets mening funnes ej skäl att nu frångå detta betraktelsesätt och följaktligen ej heller anledning att privilegiera blindtillägget i inkomstprövningshänseende.

Beträffande de föreslagna hjälp- och vårdtilläggen förordar *statskontoret*, att dessa tillägg sammanslås till ett enda tillägg, maximerat till 1 200 kr.

Även *socialstyrelsen* förordar, att tilläggen sammanslås. Pensionsstyrelsens förslag gäve enligt socialstyrelsens mening varken tillräckligt klara definitioner eller någon tillfredsställande exemplifiering till pensionsnämndernas vägledande. Genom den föreslagna dispensregeln öppnades dessutom möjlighet för en ganska omfattande skälighetsprövning, något som stode i strid med den för socialförsäkringen gällande huvudprincipen, att någon individuell behovsprövning icke skulle ske. Det sammanslagna tillägget borde därför avgränsas klarare än som skett i förslaget och dispensbestäm-

melsen borde utgå. Det enhetliga tillägget borde bestämmas till 1 000 kr. Skulle i enskilt fall behov föreligga av större tillägg, borde detta utgå genom fattigvården eller den blivande socialhjälpen.

Svenska socialvårdsförbundet reser likaledes invändningar mot den föreslagna behovsprövningen samt anför bl. a.

Socialvårdsförbundet är angeläget understryka, att förbundet icke velat ge uttryck för någon negativ inställning till pensionsstyrelsens förslag. Förbundet har endast velat fästa uppmärksamheten på de särskilda svårigheter, som måste förutsättas uppstå vid införande inom folkpensioneringens ram av bidrag, som skola bestämmas efter individuella, sociala indikationer. Som ett uttryck för pensionsstyrelsens insikt om dessa svårigheter torde få ses den föreslagna bestämmelsen att »ett med hänsyn till omständigheterna avpassat hjälp- eller vårdtillägg skall kunna utgå, därest behovet av personlig hjälp är betydande, även om detsamma icke är så omfattande som förut sagts». Med beaktande av den restriktiva utformningen av förutsättningarna för erhållande av hjälp- eller vårdtilläggen finner förbundet icke anledning till erinran emot den mera fria prövning av förutsättningarna som här förutsättes få ske, även om den icke kan anses stå helt i överensstämmelse med den regelbundna utformningen av folkpensioneringen i övrigt. Vad däremot förbundet bestämt måste motsätta sig är pensionsstyrelsens förslag, att bidragets storlek skall kunna avpassas individuellt med hänsyn till omständigheterna. Inom folkpensioneringen i övrigt finnes inkomstprövade och icke inkomstprövade förmåner, men däremot icke behovsprövade bidrag. Det befogade i att för det fåtal fall det här måste komma att röra sig om införa en behovsprövning inom folkpensioneringen torde starkt kunna ifrågasättas. Pensionsnämnderna och pensionsstyrelsen sakna helt erfarenheter av en på ekonomisk behovsprövning — och icke på inkomstprövning — inriktad bidragsverksamhet.

Riksförsäkringsanstalten förordar, att alla tre tilläggen sammanslås till ett »hjälp- eller vårdtillägg» samt yttrar.

Det föreslagna vårdtillägget, 1 500 kr., är lägre än det gällande maximalbeloppet för olycksfallsförsäkringens vårdbidrag, 1 800 kr. En höjning till sistnämnda belopp synes anstalten skäligen med hänsyn till att ett mycket starkt vårdbehov föreslagits som villkor för förmånen i fråga. Vidgas skillnaden mellan tilläggens lägsta och högsta belopp, blir en gradering inom dessa gränser mera påkallad. Den gradering, som äger rum inom olycksfallsförsäkringen, har kunnat ske utan egentliga olägenheter. Då beslutanderätten beträffande de nu ifrågavarande tilläggen förutsättes i första hand ligga hos pensionsnämnderna, kan det vara svårare att här åstadkomma enhetlighet vid en gradering. Vissa normer torde dock kunna uppställas såsom anvisningar för nämnderna. Framhållas må i detta sammanhang, att en gradering avses skola förekomma vid tillämpningen av de s. k. dispensreglerna, som även förutsätta skönsmässiga avgöranden i andra hänseenden.

Försäkringsrådet (majoriteten) förordar ävenledes ett enhetligt tillägg, »vårdtillägg», samt tillägger, att om en differentiering mellan de i pensionsstyrelsens förslag olikbehandlade fallen av vårdbehov funnes erforderlig,

det sammanslagna tillägget kunde sättas till 1 000 kr. som generellt belopp och 1 500 kr. för de mera kvalificerade vårdfallen.

En reservant i försäkringsrådet yttrar, att därest pensionsstyrelsen med sin kännedom om pensionsnämndernas organisation funnit uppdelningen på olika tillägg lämplig, denna uppdelning även syntes böra genomföras. *Två reservanter* förordar en höjning av vårdtillägget till 3 000 kr. *En reservant* föreslår en begränsning av dispensmöjligheterna, under det att *fyra andra reservanter* förordar, att dispensbestämmelsen helt slopas och att vårdbidragets belopp i stället göres variabelt mellan 1 500 och 500 kr.

Svenska stadsförbundet, som ifrågasätter lämpligheten av uppdelningen i hjälp- och vårdtillägg, uttalar sin tillfredsställelse över de föreslagna dispensbestämmelserna, som enligt förbundets mening syntes möjliggöra erforderlig elasticitet vid tillämpningen av de nya reglerna.

Sveriges folkpensionärers riksorganisation anser den föreslagna hjälpen åt svårt invalidiserade vara alltför begränsad, och *De vanföras riksorganisation*, som delar denna uppfattning, föreslår, att hjälp- och vårdtilläggen skall utgå efter medicinska indikationer, varvid svårighetsgraden att förflytta sig i och utanför bostaden samt händernas och armarnas funktionsduglighet borde vara avgörande.

Pensionsstyrelsens förslag att undantaga sjukbidragsberättigade från obligatorisk rätt till hjälp- och vårdtillägg avstyrkes av *socialstyrelsen*, *Svenska stadsförbundet*, *Riksföreningen mot barnförlamning*, *Riksföreningen mot reumatism* och *De vanföras riksorganisation*, under det att *statskontoret* uttalar sin anslutning till förslaget i denna del.

Den för rätt till hjälp- och vårdtillägg föreslagna åldersgränsen föreslås slopad av *Svenska stadsförbundet* och *Riksföreningen mot reumatism*. Som skäl härför anföres, att vårdbehovet eller vårdkostnaderna på intet sätt vore mindre för den, som drabbats av svårartad invaliditet efter 60 års ålder, än för den som dessförinnan drabbats därav.

Försäkringsrådet ifrågasätter, huruvida ej åldersgränsen i stället borde sättas vid 67 år, då rätt till ålderspension inträdde, men tillägger, att man vid avgörandet av denna fråga måste taga hänsyn till såväl det föreliggande vårdbehovet som till statsfinansiella synpunkter.

Det föreslagna undantaget från rätt till tillägg i de fall, då hjälp kan lämnas av familjemedlem, som ej därigenom tvingas åsidosätta förvärvsarbete, har kritiserats av *Svenska stadsförbundet*, *Svenska socialvårdsförbundet*, *De vanföras riksorganisation* och *fem reservanter i försäkringsrådet*. Det framhålls bl. a., att det måste bli mycket svårt att objektivt fastställa, när sådant fall föreläge, och att undantaget kunde leda till att vården i stället överlämnades till oskylda.

I några yttranden har berörts förslaget att undantaga anstalts-

vårdade från rätt till hjälp- och vårdtillägg. *Svenska stadsförbundet* och *Svenska landskommunernas förbund* föreslår, att undantaget ej skall omfatta de på ålderdomshem intagna. Kommunens kostnader för vården på ålderdomshem av de invalidiserade måste antagas väsentligt överstiga folkpensionen, varför invaliden, om han berövades rätten till ifrågavarande tillägg, skulle försättas i en mera beroende ställning än om han vistades i pensionärshem eller erhöle vård i hemmet. Detta kunde verka ogynnsamt vid en överflyttning.

Riksföreningen mot reumatism anför.

De statsbidrag, som för närvarande utgå till sjukhem för kroniskt sjuka äro så små, att de ur driftsynpunkt äro skäligen betydelselösa. Ett flertal kommunala anstalter och enskilda anstalter ha även avstått från desamma på grund av de restriktioner beträffande patienternas vårdavgifter som de medföra. Skall till sådana invalider som vårdas på kommunal anstalt eller enskild anstalt som åtnjuter statsbidrag minskat hjälp- och vårdtillägg utgå, bör minskningen icke vara större än motsvarande det statsbidrag, som vederbörande anstalt åtnjuter för vården av ifrågavarande invalid. Eljest försättes å sådana anstalter vårdade i otillbörligt missgynnad ställning gentemot övriga.

Svenska socialvårdsförbundet finner däremot, att undantaget bör göras absolut. Sålunda borde den av pensionsstyrelsen föreslagna dispensmöjligheten från undantaget utgå. Det borde nämligen i första hand eftersträvas, att all erforderlig vård och passning kunde erbjudas på anstalten och icke att den invalidiserade genom särskilda bidrag sattes i stånd att själv svara för vissa vårdbehov.

Mot pensionsstyrelsens förslag, att ärenden angående hjälp- och vårdtillägg alltid skall granskas av styrelsen, har *Svenska landskommunernas förbund* invänt, att detta skulle medföra en omständlig förvaltningsapparat utan att några egentliga fördelar vunnas. I dessa ärenden liksom i ärenden rörande invalidpension, sjukbidrag och blindtillägg gällde en skälighetsprövning, som pensionsnämnderna med sin lokal- och personkänedom torde vara bäst skickade att företaga. Genom besvärsrätten och den praxis, som så småningom utbildades och som borde bringas till pensionsnämndernas kännedom, torde det vara sörjt för att likformighet uppnåddes vid behandlingen av dessa ärenden.

Frågan om reglering av sammanträffanden mellan de föreslagna förmånerna och vårdbidrag enligt olycksfallsförsäkringslagstiftningen har upptagits av försäkringsrådet och riksförsäkringsanstalten.

Försäkringsrådet anför bl. a.

En lagstiftning enligt pensionsstyrelsens förslag kommer att för yrkeskadade och likställda innebära, att vårdbehovet ersättes från två håll. Detta är ej tillfredsställande, då ett och samma vårdbehov ej bör ersättas

dubbelt. För att undvika detta kan en reglering ske antingen i folkpensioneringslagen eller i olycksfallsförsäkringslagen och hithörande författningar. Rådet förordar sistnämnda alternativ med hänsyn till folkpensioneringens allmänna — hela folket omfattande — karaktär. Sålunda bör från ersättningen enligt olycksfallsförsäkringslagen m. m. vid bestämmande av vårdbidraget avräknas det belopp, som tillkommer den bidragsberättigade enligt 10 § folkpensioneringslagen. Ett helt slopande av vårdbidraget enligt olycksfallsförsäkringslagen m. m. kan rådet icke förorda. Detta skulle bl. a. innebära, att yrkesskadade och likställda icke få högre tillägg än 1 500 kr. om året (maximibeloppet för vårdbidrag enligt olycksfallsförsäkringslagen m. m. utgör ju 1 800 kr. om året). Vidare skulle bl. a. utlänningar, som omfattas av de svenska yrkesskadelagarna men ej av folkpensioneringslagen, samt skadade, där vårdbehovet yppats först efter fyllda 60 år, ej kunna erhålla något vårdbidrag. En anordning, som möjliggör en avräkning mellan vårdbidrag enligt olycksfallsförsäkringslagen m. m. och tillägg jämlikt 10 § folkpensioneringslagen har även betydelse med hänsyn till en framtida utvidgad samordning inom socialförsäkringen. Blir en sådan ändring av olycksfallsförsäkringslagen m. m. genomförd, som av rådet här föreslagits, bör den träda i kraft samma dag, som den föreslagna ändringen i folkpensioneringslagen. Rådet vill emellertid framhålla, att en dylik lagändring ej bör givas retroaktiv kraft och sålunda ej erhålla tillämpning på olycksfall, som inträffat före dagen för ikraftträdandet. För dessa äldre fall kan någon avräkning genom ändring av olycksfallsförsäkringslagen m. m. ej ske, utan här måste, om dubbelbetalning skall undvikas, en avdragsregel införas i folkpensioneringslagen såsom övergångsbestämmelse till den av pensionsstyrelsen föreslagna lagändringen.

Försäkringsrådet tillägger, att vad sålunda föreslagits beträffande hjälp- och vårdtilläggen även borde gälla blindtillägget.

Riksförsäkringsanstalten hävdar å sin sida att regleringen av denna fråga bör ske i folkpensioneringslagen samt yttrar bl. a.

Från principiell synpunkt kan hävdas å ena sidan, att det med hänsyn till folkpensioneringens allmängiltiga karaktär är önskvärt, att lagstadgade förmåner från annat håll anpassas efter folkpensionerna, å andra sidan att de i viss mån skadeståndsbetonade ersättningarna enligt olycksfallsförsäkringslagen m. m. regelmässigt böra lämna kompensation för inkomstbortfall och vårdkostnader i anledning av de skador denna lagstiftning omfattar. Den här aktuella anpassningsfrågan är enligt anstaltens mening i främsta rummet ett praktiskt spörsmål.

Folkpensioneringens förmåner till invalider äro i mycket stor utsträckning underkastade inkomstprövning, varvid bland annat livräntor från olycksfallsförsäkringen inverka på förmånernas storlek. Redan detta förhållande talar för att även den anpassning, varom här är fråga, bör ske inom folkpensioneringen.

Sådana ändrade bestämmelser om vårdbidragen, som skulle innebära inskränkning i rätten till dylikt bidrag eller nedsättning av bidragens belopp, kunna icke göras tillämpliga i fall, där skadan inträffat före ändringens ikraftträdande. Vårdbidragen kunna således icke avvecklas vid den av pensionsstyrelsen föreslagna utvidgningen av förmånerna från folkpensioneringen. Man har tvärtom att räkna med att vårdbidrag enligt hittillsvarande bestämmelser komma att utgå under årtionden framåt.

Det bör även uppmärksammas, att bestämmandet av vårdbidrag i allmänhet torde kunna ske snabbare än den prövning, som fordras för fastställande av de i pensionsstyrelsens förslag avsedda förmånerna.

På anförda skäl håller riks försäkringsanstalten före, att vid yrkesskador m. m. vårdbidrag i förekommande fall böra utgå enligt lagstiftningen om dessa skador samt att nu ifrågavarande tilläggsförmåner från folkpensioneringen icke böra utgå i den mån vederbörande åtnjuter motsvarande förmån enligt nämnda lagstiftning. Anstalten finner emellertid önskvärdt, att bestämmelserna på hithörande områden såvitt möjligt utformas med sikte på att förmån av ifrågavarande slag från folkpensioneringen överhuvud icke skall behöva utgå i fall, där vårdbidrag utgives.

Fem reservanter i försäkringsrådet delar riks försäkringsanstaltens mening i denna fråga.

I finansieringsfrågan framhåller *Svenska stadsförbundet* och *Svenska landskommunernas förbund*, att det under inflationsåren skett en förskjutning i skatteunderlaget, som medfört en för kommunerna mycket ogynnsam fördelning av kostnaderna för folkpensionsförmånerna. Frågan om återställandet av den ursprungligen tänkta kostnadsrelationen mellan stat och kommun borde prövas i förevarande sammanhang.

Vad slutligen angår frågan om utvidgad bidragsverksamhet till mekaniska hjälpmedel m. m. åt invalider biträder *riks försäkringsanstalten*, *arbetsmarknadsstyrelsen*, *Svenska stadsförbundet*, *Svenska landskommunernas förbund*, *Svenska vanförevårdens centralkommitté* och *De vanföras riksorganisation* pensionsstyrelsens hemställan, att frågan härom måtte prövas i detta ärende.

Departementschefen.

Enligt det nuvarande systemet för folkpensioneringen skiljes som bekant mellan å ena sidan ålderspension, som utgår efter det vederbörande fyllt 67 år, samt å andra sidan invalidpension, sjukbidrag och änkepension, vilka förmåner utgår till dem som ej uppnått nämnda ålder. Utöver dessa förmåner utgives indextillägg och blindtillägg samt, därest kommun så beslutat, kommunalt bostadstillägg.

Den allmänna ålderspensionen är till storleken oberoende av vederbörandes inkomst och förmögenhet. Om hänsyn toges till den förbättring av folkpensionerna, varom statsmakterna fattade beslut år 1953, utgör den allmänna ålderspensionen jämte indextillägg för ogift f. n. 1 750 kr. per år, under det att dessa förmåner för makar, som båda är folkpensionärer, uppgår till sammanlagt 2 800 kr. om året.

Invalidpension eller den tidsbegränsade form därav, som benämnes sjukbidrag, tillkommer enligt lagen den vars arbetsförmåga blivit höggradigt

3 — *Bihang till riksdagens protokoll 1954. 1 saml. Nr 66.*

nedsatt — som sådan räknas alltid den som är blind — samt utgöres av grundpension och tilläggs-pension. Grundpensionen utgår utan hänsyn till vederbörandes inkomst och förmögenhet med ett belopp av 200 kr. om året. Den del av invalidpensionen, som kallas tilläggs-pension, är däremot inkomstprövad och utgör f. n. jämte indextillägg högst 1 200 kr. per år för gift, vars make uppbär folkpensionsförmån, och högst 1 550 kr. om året för ogift pensionsberättigad.

Den som lider av blindhet och som blivit blind före fyllda 60 år äger, enligt 10 § folkpensioneringslagen, utöver honom eljest tillkommande folkpension erhålla blindtillägg med 700 kr. om året. Såsom blind anses den som saknar synförmåga eller vars synförmåga, sedan ljusbrytningsfel rättats, är så nedsatt att han saknar ledsyn. Å blindtillägget utgår ej något indextillägg. I motsats till vad som gäller i fråga om övriga folkpensionsförmåner räknas blindtillägget såsom inkomst vid inkomstprövningen enligt folkpensioneringslagen.

Enligt 9 § folkpensioneringslagen kan vidare i vissa svårartade invaliditetsfall ges viss dispens från den inkomstprövning som sker av tilläggs-pensionen; härigenom kan alltså sådan pension utgå i fall då den annars ej skulle ha utgivits eller utgå med högre belopp än som följer av den eljest föreskrivna inkomstprövningen. Bestämmelsen härom innebär att, när särskilda skäl föreligger, gift pensionsberättigad, som före fyllda 60 år blivit helt oförmögen till arbete och vars make ej åtnjuter folkpension, dispensvis må tillerkännas tilläggs-pension med — inklusive senare års förhöjningar av sådan pension — högst 1 150 kr. om året.

Blindtillägget har ej undergått någon höjning sedan folkpensioneringslagen kom till år 1946. Detta betyder dock inte, att de blinda blivit utan del i senare års förbättringar av folkpensionerna, enär de blindas ålders- och invalidpensioner givetvis höjts i samma mån som andra folkpensionärers. Emellertid har under senare år i skilda sammanhang en omprövning av blindtillägget aktualiserats såväl i vad avser förmånens storlek som beträffande möjligheterna att låta tillägg komma ej blott blinda utan även andra svårt invalidiserade till del.

Enligt Kungl. Maj:ts uppdrag har pensionsstyrelsen numera verkställt ifrågavarande omprövning. Denna utmynnar i ett förslag att det nuvarande blindtillägget skall bibehållas såsom en särskild folkpensionsförmån, reserverad för de blinda, men höjas från 700 kr. till 1 000 kr. om året samt att tillägget i fortsättningen ej skall räknas som inkomst vid fastställandet av inkomstprövad folkpensionsförmån. Vidare innebär förslaget att för andra svårt invalidiserade skall — i stället för den nuvarande förmånen enligt 9 § folkpensioneringslagen — införas två nya hjälpformer, betecknade hjälptillägg och vårdtillägg, om 1 000 kr. resp. 1 500 kr. per år.

Vad först angår den föreslagna höjningen av blindtillägget motsvarar denna drygt den efter år 1946 inträdda levnadskostnadsstegringen,

sådan denna återspeglas i det pensionspristal, som ligger till grund för beräkningen av folkpensioneringens indextillägg. Detta tal har sedan nämnda år stigit från 100 till 138. Under remissbehandlingen av pensionsstyrelsens förslag i denna del har den angivna höjningen av blindtillägget allmänt tillstyrkts. De blindas förening har emellertid påyrkat en ytterligare höjning av blindtillägget, under åberopande av bl. a. att tillägget närmast avsåge att ersätta vissa personliga tjänster till de blinda och att dessa tjänster fördyrats i högre grad än levnadskostnaderna i allmänhet. Enligt min mening framstår dock en höjning till 1 000 kr. som väl avvägd. Härvidlag bör beaktas, att en sådan höjning måste ses i samband med frågan om privilegiering av blindtillägget i inkomstprövningshänseende. Att tillägget hittills räknats såsom inkomst enligt folkpensioneringslagen förklaras därav, att förmånen ursprungligen fattats såsom ett stöd främst åt arbetande blinda och därmed närmast som ett tillskott till den arbetsinkomst, som ju i övrigt verkar reducerande på de inkomstprövade folkpensionsförmånerna. Med hänsyn särskilt till den hämmande verkan på de blindas intresse att utnyttja sin arbetskraft, som synes kunna bli följden härav, förordar jag emellertid — i likhet med samtliga remissinstanser på ett undantag när — att blindtillägget i detta hänseende likställes med övriga folkpensionsförmåner.

Ett realiserande av pensionsstyrelsens nu ifrågavarande, av mig förordade förslag innebär en betydande förbättring av hjälpen till de blinda. Härom må hänvisas till de exempel pensionsstyrelsen lämnat och för vilka redogjorts i det föregående. Jag vill dock nämna, att om den blinde ej har annan inkomst eller också har så stor inkomst, att rätt till inkomstprövad folkpensionsförmån ej alls föreligger — i dessa fall inverkar ej den föreslagna privilegieringen av blindtillägget i inkomstprövningshänseende — så erhåller han en förbättring å 300 kr. om året. Har han däremot annan inkomst kan förbättringen uppgå till, för år räknat, 767 kr. för ogift eller för envar av två blinda makar och 533 kr. för blind, vars make ej uppbär folkpension.

Uppenbarligen föreligger det ett nära samband mellan frågan om förbättrade förmåner åt blinda och spørsmålet om hjälp åt andra svårt invalidiserade personer. Pensionsstyrelsen har, såsom redan berörts, föreslagit, att även dessa senare bör inom folkpensioneringens ram erhålla ökad hjälp. Vid sin utredning har emellertid pensionsstyrelsen funnit, att det i fråga om dessa kategorier inte som beträffande de blinda går att med utgångspunkt från lytets art göra en avgränsning. Ej heller kan man enligt pensionsstyrelsens mening draga gränsen vid viss medicinsk invaliditetsgrad, eftersom invalidförmånerna enligt folkpensioneringslagen eljest ej är graderade enligt en sådan princip. Pensionsstyrelsen har i stället utgått från graden av invalidens behov av hjälp och

vård från andra. För rätt till det föreslagna hjälptillägget om 1 000 kr. per år uppställs den förutsättningen, att invaliden skall för tillsyn och vård dagligen vara i oundgängligt behov av upprepad personlig hjälp. I fråga om det vårdtillägg, vars belopp föreslagits skola utgöra 1 500 kr. om året, är denna förutsättning skärpt sålunda, att behovet av tillsyn och vård skall kräva annan persons ständiga närvaro. Beträffande båda tilläggen skall vidare enligt förslaget såsom villkor gälla, att vederbörande är berättigad till invalidpension eller ålderspension från folkpensioneringen samt att hjälplöshetstillståndet inträffat före det han fyllt 60 år.

Emellertid ger förslaget möjlighet till viss dispens från de sålunda uppställda villkoren för rätt till hjälp- och vårdtillägg. När synnerliga skäl föranleder därtill, skall nämligen ett med hänsyn till omständigheterna avpassat hjälp- eller vårdtillägg, dock högst nyss angivna belopp, kunna utgå, därest behovet av personlig hjälp är betydande även om detsamma icke är så omfattande som förut sagts. I sådant fall skall tillägg kunna utgivas också därest rätt till folkpension ej alls föreligger eller om vederbörande blott är berättigad till sjukbidrag.

I en del remissyttranden — bl. a. i det yttrande som avgivits av socialstyrelsen — har mot förslaget anmärkts, att förutsättningarna för rätt till tillägg ej gjorts tillräckligt klara och att de ger rum för en alltför stor skälighetsprövning. Dessa anmärkningar synes mig befogade. Förslaget är enligt min mening till sina konsekvenser alltför svåröverskådligt, och jag anser mig därför böra förorda att reformen får en mera begränsad omfattning och en mera strikt utformning än pensionsstyrelsen tänkt sig. Enligt min mening bör villkoren för rätt till den nya hjälpformen vara enhetliga och bestämmas med utgångspunkt från vad pensionsstyrelsen upptagit beträffande det av styrelsen föreslagna vårdtillägget, dock med vissa jämkningar.

Till en början torde böra uppställas det villkoret, att vederbörande äger rätt till folkpension, d. v. s. att han uppbär invalidpension, sjukbidrag eller ålderspension. Att låta de sjukbidragsberättigades rätt till ifrågavarande tillägg bli beroende av dispens, såsom föreslagits, anser jag ej böra komma i fråga. I övrigt synes det riktigt, att personkretsen bestämmas med hänsyn till vård- och hjälpbehovet, därvid för rätt till tillägg synes böra fordras, att den person det gäller skall vara ur stånd att reda sig själv. Kravet härpå innebär, att invaliden skall vara i behov av hjälp från andra för vården om sin person och den dagliga livsföringen. Invaliditeten bör emellertid vara av kvalificerad art, och vederbörande bör i enlighet härmed vara i behov av ständig tillsyn och vård. Enbart den omständigheten att vederbörande tarvar hjälp vid av- och påklädning, vid måltider eller vissa förflyttningar kan icke anses fylla här uppställda kvalifikationsgrunder. Invaliditeten bör vara så svårartad, att den nödvändiggör mera fortlöpande tillsyn och vård, vilket dock icke bör tolkas så strängt att behov skall före-

ligga av annan persons oavbrutna närvaro. Förutsättningarna för rätt till tillägg bör anses uppfyllda även i de fall, då den vårdade för kortare stunder och tillfälligtvis kan lämnas utan tillsyn. Ej heller bör såsom en ovillkorlig förutsättning uppställas, att vederbörandes tillstånd kräver ständigt sängläge.

Enligt pensionsstyrelsens förslag skall — i likhet med vad som nu gäller beträffande såväl blindtillägget som förmånen enligt 9 § folkpensioneringslagen — krävas, att hjälplöshetstillståndet inträtt före det vederbörande fyllt 60 år. Förslaget har i denna del tillstyrkts eller lämnats utan erinran i de flesta remissyttrandena. I några yttranden har dock ifrågasatts, om ej åldersgränsen borde helt slopas eller också höjas till 67 år. I denna del anser jag mig emellertid, icke minst ur statsfinansiella synpunkter, böra godtaga pensionsstyrelsens förslag.

Däremot kan jag icke ansluta mig till pensionsstyrelsens förslag att från rätten till tillägg undantaga sådana fall, där hjälp kan lämnas av familjemedlem, som ej därigenom tvingas åsidosätta förvärvsarbete. En bestämmelse härom synes bli alltför svårtillämplig och kunna medföra ej avsedda konsekvenser. I likhet med vad pensionsstyrelsen föreslagit bör de varaktigt anstaltsvårdade undantagas från rätt till tillägg, när vården meddelas å statliga, statsunderstödda eller kommunala anstalter. I sådant fall bör nämligen den erforderliga vården erbjudas genom anstaltens försorg och ej göras beroende av den intagnes möjlighet att själv genom särskilda bidrag bekosta densamma.

Av vad jag nu anfört torde framgå, att jag funnit mig böra godtaga pensionsstyrelsens förslag att utforma den nya hjälpformen för andra svårt invalidiserade än blinda såsom ett från blindtillägget fristående tillägg. Jag har sålunda ej ansett mig kunna biträda ett i ett par remissyttranden väckt förslag om en enda gemensam hjälpform avseende alla kategorier av svårt invalidiserade. Anledningen härtill är dels att rätten till blindtillägget kan avgränsas på ett annat och mera konkret sätt än som är möjligt i fråga om det nya tillägget och dels att jag — på sätt närmare framgår av det följande — anser att den nya förmånen ej bör finansieras på samma sätt som blindtillägget.

Den nu ifrågavarande nya pensionsförmånen, som lämpligen synes böra benämnas v å r d t i l l ä g g, bör enligt min mening fastställas till samma belopp som blindtillägget d. v. s. 1 000 kr. per år. I likhet med blindtillägget bör, såsom pensionsstyrelsen föreslagit, vårdtillägget ej vara indexreglerat eller inkomstprövat. Ej heller bör det räknas såsom inkomst vid inkomstprövningen av folkpensionerna.

Med hänsyn till det sätt, varpå det av mig förordade vårdtillägget utformats, och för undvikande av en samtidig försämring av hjälpen enligt gällande folkpensioneringslag torde den nuvarande förmånen enligt lagens 9 § böra lämnas orubbad.

Förmån enligt 9 § synes böra ersättas med vårdtillägg, när förutsättningarna för sådant tillägg föreligger. I särskilda fall kan det emellertid ställa sig något förmånligare för folkpensionären att åtnjuta förmån enligt 9 §, nämligen om denna utgår med maximalt belopp, d. v. s. 1 150 kr. per år. Dessa fall torde dock kunna uppmärksammas så att frågan löses på det för vederbörande gynnsammaste sättet.

Pensionsstyrelsen har i sitt förslag ej närmare behandlat frågan om rätt till hjälplöshetstillägg från såväl olycksfallsförsäkringen (yrkesskadeförsäkringen) som folkpensioneringen. Av vad jag anfört i det föregående framgår, att den som på grund av olycksfall i arbete skadats så svårt att han blivit i behov av särskild vård f. n. kan få livräntan höjd genom ett — efter graden av hjälplöshet beräknat — särskilt vårdbidrag om högst 1 800 kr. om året. I praktiken brukar den tid, för vilken sådant bidrag utgår, som regel ej omfatta den skadades återstående livstid utan endast avse viss skälig tid, intill dess vederbörande kunnat vänja sig vid skadan. Beträffande blinda brukar sålunda vårdbidrag utgå under högst tre år.

Enligt det förslag till lag om yrkesskadeförsäkring, som den 13 november 1953 remitterats till lagrådet, skall försäkrad, som till följd av yrkesskada under längre tid blir ur stånd att reda sig själv, kunna — utöver sjukpenning och livränta — få ett vårdbidrag om högst 5 kr. per dag, därest den skadade uppbär sjukpenning, och 1 800 kr. per år, om han uppbär livränta. I förslaget har vidare intagits ett stadgande, att vid bidragets bestämmande hänsyn skall tagas till förmån, som den skadade för motsvarande ändamål åtnjuter jämlikt lagen om folkpensionering. Till detta stadgande saknas motsvarighet i den nuvarande olycksfallsförsäkringslagstiftningen.

I remissyttrandena i förevarande ärende har försäkringsrådet och riksförsäkringsanstalten behandlat spörsmålet om förebyggande av dubbelkompensation i dessa hjälplöshetsfall. Försäkringsrådet har föreslagit en lösning i linje med den som följts i nyssnämnda lagförslag, under det att riksförsäkringsanstalten förordat en reglering av frågan i folkpensioneringslagen. Jag har i detta ärende förordat, att folkpensioneringens blind- och vårdtillägg skall utgå med fixt belopp, under det att enligt den föreslagna yrkesskadeförsäkringslagen vårdbidraget kan till beloppet variera. Härav följer att enligt min mening frågan om dubbelkompensation i förevarande hänseende måste lösas så, att erforderlig jämkning i förekommande fall sker beträffande vårdbidraget. De nu föreslagna förbättringarna av folkpensionsförmånerna synes böra träda i kraft den 1 juli 1954, d. v. s. ett halvt år före den nya yrkesskadeförsäkringslagens genomförande. Att för nämnda halvår införa en motsvarande regel i den nuvarande olycksfallsförsäkringslagstiftningen anser jag icke erforderligt.

Emellertid är den nya yrkesskadeförsäkringslagen ej avsedd att äga tillämpning på skador, som inträffat före lagens ikraftträdande. **Beträffande**

sådana skador blir sålunda den föreslagna avräkningsregeln ej tillämplig. Med hänsyn till det tämligen ringa antalet av dessa vårdbidragsfall — det rör sig ej mer än om något 100-tal fall — och den regelmässigt gjorda tidsbegränsningen av rätten till sådant bidrag synes det knappast vara nödvändigt med en speciell regel till förhindrande av överkompensation i dessa fall.

I detta sammanhang vill jag erinra om att jag i årets statsverksproposition under anslaget till Arbetsmarknadsstyrelsens arbetsvårdsverksamhet (femte huvudtiteln punkt 55) med anledning av gjorda framställningar förordat, att vid bestämmande av utbildningsbidrag till partiellt arbetsföra m. fl. hänsyn ej skall tagas till blind- och vårdtilläggen.

Innan jag här efter övergår till kostnadsfrågan vill jag nämna, att pensionsstyrelsen liksom några remissorgan berört frågan om en höjning jämväl av grundpensionen ävensom spörsmålet om utvidgad bidragsverksamhet till mekaniska hjälpmedel åt svårt invalidiserade. Till dessa frågor är jag emellertid ej beredd att taga ställning i detta sammanhang.

K o s t n a d s ö k n i n g e n till följd av den föreslagna privilegieringen av blindtillägget i inkomstprövningshänseende har pensionsstyrelsen beräknat till omkring 400 000 kr. om året. Den ökning av inkomstprövade folkpensionsförmåner, som blir följderna av denna privilegiering, bör givetvis bestridas på samma sätt som kostnaderna för inkomstprövade pensionsförmåner i övrigt, d. v. s. av staten och kommunerna enligt de i kommunbidragslagen angivna grunderna. Att, såsom ifrågasatts i ett par remissyttranden, verkställa en omprövning av dessa grunder torde i detta sammanhang icke kunna komma i fråga. Härav följer att staten får svara för omkring $\frac{9}{10}$ av nämnda merutgift eller ca 240 000 kr., under det att kommunerna får svara för $\frac{1}{10}$ eller ca 160 000 kr., allt per år.

Höjningen av blindtilläggen beräknas medföra en årlig merutgift av omkring 1 100 000 kr. Eftersom staten nu helt bekostar blindtilläggen, bör staten även svara för hela kostnaden för höjningen av dessa tillägg.

Kostnaderna för de nya vårdtilläggen är betydligt vanskligare att beräkna. Pensionsstyrelsen har med ledning av antalet personer, som är berättigade till förmåner enligt 9 § folkpensioneringslagen, samt erfarenheterna från motsvarande danska hjälpformer gjort den uppskattningen, att ca 4 000 personer skulle bli berättigade till de av pensionsstyrelsen föreslagna hjälptilläggen samt ca 1 000 personer berättigade till vårdtillägg. Denna uppskattning är — såsom pensionsstyrelsen även framhåller — mycket osäker. Med den konstruktion jag förordat beträffande vårdtillägget har jag ansett mig böra uppskattningsvis räkna med allra högst 3 000 vårdtilläggsberättigade personer och följaktligen en årskostnad för vårdtilläggen av högst 3 000 000 kr. Av de enligt 9 § folkpensionerings-

lagen utgående förmånerna, vilka f. n. kostar ca 1 000 000 kr. om året, torde omkring hälften komma att ersättas av vårdtillägg; och sålunda kan den av vårdtilläggen föranledda kostnadsökningen för det allmänna beräknas till (3 000 000 — 500 000 =) ca 2 500 000 kr. om året.

I överensstämmelse med vad pensionsstyrelsen föreslagit förordar jag, att kostnaderna för vårdtilläggen fördelas mellan staten och kommunerna enligt grunderna i kommunbidragslagen. De skäl, som huvudsakligen anförts för kommunernas deltagande i finansieringen av vissa pensionsförmåner, nämligen att därigenom befordras en noggrann och effektiv prövning inom pensionsnämnderna av de på förmånernas storlek inverkan omständigheterna, synes nämligen äga särskild giltighet i fråga om vårdtilläggen. Här blir det av synnerlig vikt med prövning av förhållandena i varje särskilt fall. Av den nyss angivna kostnaden för vårdtilläggen skulle sålunda $\frac{2}{10}$ eller ca 1 500 000 kr. komma på staten och ca $\frac{3}{10}$ eller ca 1 000 000 kr. på kommunerna.

Den sammanlagda årliga kostnadsökningen för blind- och vårdtilläggen skulle med utgångspunkt från det anförda för statens del bli (240 000 + 1 100 000 + 1 500 000 =) ca 2 840 000 kr., eller avrundat uppåt omkring 3 milj. kr. samt för kommunernas vidkommande (160 000 + 1 000 000 =) 1 160 000 kr.

Reformen avses som förut nämnts att träda i kraft den 1 juli 1954. Någon eftersläpning av kostnaderna under det första året torde man ej böra räkna med. I övergångsbestämmelserna föreslås nämligen ett stadgande, att pensionsstyrelsen utan särskild ansökan därom skall omräkna vid ikraftträdandet utgående folkpensioner enligt de nya bestämmelserna. Dröjsmål med att ansöka om det nya vårdtillägget uppväges till stor del därav, att förmånen enligt 38 § 1 mom. folkpensioneringslagen utgives retroaktivt under tre månader före ansökningen, därest rätt till förmån förelegat under denna tid.

Vad jag föreslagit i det föregående föranleder ändringar i lagen om folkpensionering, lagen om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen samt lagen om socialregister. Inom socialdepartementet har upprättats förslag till sådana lagändringar.

Utöver vad tidigare anförts torde här endast behöva framhållas följande beträffande förslaget till lag angående ändring i lagen om folkpensionering.

I 9 § har det nya vårdtillägget jämställts såsom diskvalifikationsgrund när fråga uppstår om rätt till förmån enligt denna paragraf. De nuvarande bestämmelserna i 10 § ha — vederbörligen jämkade — sammanförts under ett första moment av paragrafen. Huvudbestämmelserna om det nya vårdtillägget har intagits såsom ett andra moment av

10 §. För den som uppfyller förutsättningarna såväl för blind- som vårdtillägg föreslås att allenast blindtillägg skall utgivas.

I 13 § anges beräkningen av den årsinkomst, som lägges till grund för avdrag å de inkomstprövade folkpensionsförmånerna. Här föreslås den ändring, som betingas av att blindtillägget i fortsättningen ej skall inräknas i årsinkomsten.

De nuvarande bestämmelserna i 14, 15 och 16 §§ angående indragning, anmälningsskyldighet och påföljd av underlåten anmälan vid ändrade förhållanden torde böra gälla även i fråga om vårdtillägget. I 33 § föreslås sådan ändring, att pensionsstyrelsen i likhet med vad som gäller i ärenden rörande invalidpension, sjukbidrag och blindtillägg erhåller möjlighet att förordna om läkarundersökning i vårdtilläggsfall.

För att såvitt möjligt garantera en likformig praxis har pensionsstyrelsen föreslagit, att de nya förmånsärendena, i överensstämmelse med vad nu gäller om invalidpension, sjukbidrag och blindtillägg, skall granskas av styrelsen vare sig besvär anförts eller icke. Enligt min mening bör en sådan granskning vara värdefull, och en föreskrift härom har intagits i 36 §. I samma paragraf föreslås även att pensionsstyrelsen, i likhet med vad f. n. gäller beträffande invalidpension och sjukbidrag, skall utan återförvisning till pensionsnämnd kunna förordna att blindtillägg skall utgå i stället för vårdtillägg och tvärtom.

Såsom redan berörts, föreslås att pensionsstyrelsen utan särskild ansökan därom skall omräkna vid lagens ikraftträdande utgående folkpensioner i anledning av de nya bestämmelserna om blindtillägg. Härvid synes pensionsstyrelsen i fall, där så kan finnas befogat, även böra göra en efterkontroll av vederbörandes inkomstförhållanden till förhindrande av att en på grund av blindtilläggets privilegiering i inkomstprövningshänseende förhöjd folkpension efter kort tid åter måste sänkas till följd av att vederbörandes årsinkomst befinnes ha stigit sedan de senaste inkomstuppgifterna lämnades.

Givetvis bör även den som vid lagstiftningens ikraftträdande redan fyllt 60 år vara berättigad till vårdtillägg om förutsättningarna för rätt därtill i övrigt visats vara uppfyllda. Särskild övergångsbestämmelse härom synes ej vara behövlig.

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att Kungl. Maj:tt måtte genom proposition föreslå riksdagen att antaga förenämnda inom socialdepartementet upprättade förslag till

1) lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering;

2) lag angående ändring i lagen den 30 juni 1947 (nr 398) om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen; samt

3) lag angående ändring i lagen den 20 mars 1936 (nr 56) om socialregister.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Olof Särnmark.
